

Σελος -1

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΧΡΗΣΤΟΥ & ΜΑΡΙΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΤΑ ΒΡΑΣΝΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1962.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Α' ΤΟ ΧΩΡΙΟ	Σελίς	1
2. ΚΑΤΟΙΚΙΑ- ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ- ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ- ΥΠΟΔΥΣΙΣ...	Σελίς	5
3. ΔΙΑΤΡΟΦΗ- ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΣ- ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ.....	Σελίς	6
4. ΥΔΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ.....	Σελίς	7
5. ΠΟΣΟΣΤΟΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ- ΘΑΝΑΤΩΝ.....	Σελίς	8
6. ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΙ.....	Σελίς	9
7. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΘΡΥΛΟΙ-ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ	Σελίς	10
8. ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ.....	Σελίς	12
9. ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ- ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ.....	Σελίς	26
10. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ- ΧΟΡΟΙ.....	Σελίς	28
11. ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ.....	Σελίς	31
12. Β' Σ Χ Ο Λ Ε Ι Ο Ν.....	Σελίς	33
13. ΥΠΗΡΕΤΗΣΑΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΥΣ ΔΗΜ/ΛΟΙ.....	Σελίς	34
14. ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ ΜΑΘΗΤΑΙ....	Σελίς	36
15. ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΟΝ.....	Σελίς	37
16. ΔΩΡΗΤΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.....	Σελίς	38

Αντί προλόγου

Τα ολίγα που εκθέτομε σχετικά με την Κοινότητα Βρασνών, (περιφέρειας Λαγκαδά, Νομού Θεσ/νίκης), στηρίζονται κατά μέγα μέρος στις πληροφορίες που μας έδωσαν οι αιδεσιμώτατος Π^οδιοδώρου και, τέως γραμματεύς της Κοινότητος κ. Παπαζαχαρίου Βασίλειος, οι οποίοι αποτελούν και την ζωντανή ιστορία του τόπου.

Σκοπός της παρούσης εργασίας μας είναι να δώσει μια γενική εικόνα του χωριού και του τρόπου ζωής των κατοίκων, σε κάθε επισκέπτη του.

Την Κοινότητα με τις ωραίες παραδόσεις και τα σπάνια ήθη και έθιμα αποτελούν άνθρωποι εργατικοί, φιλότιμοι και φιλοπάτριδες, οι οποίοι με κατάλληλον χειρισμόν και ανάλογον καθοδήγησιν μπορούν να πραγματοποιήσουν πολλά.

Η παρούσα μας προσπάθεια δεν έχει αξιώσεις συγγραφικές. Είναι μια απλή έκθεση των πραγμάτων της Κοινότητας με τον τρόπο μας και τις δυνατότητές μας.

----- 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 00 -----

topakas.wordpress.com

Τα Βρασνά είναι ένα όμορφο χωριό σκαρφαλωμένο στους πρόποδες των Κερδυλλίων με υψόμετρο 80μ. επάνω από την επιφάνεια της θαλάσσης.

Είναι κτισμένο αμφιθεατρικώς επάνω σ' ένα λόφο με ανοικτό ορίζοντα και υγιεινά νερά. Η Κοινότης απέχει από την Θεσσαλονίκη περί τα 80 χλμ. από δε τη δημοσία οδό Καβάλας - Θεσσαλονίκης περί τα 4 χλμ.

Οι κάτοικοι είναι γηγενείς και αριθμούν τους 1.040 (απογραφή 1961). Ασχολούνται με την γεωργία, κτηνοτροφία, καπνοκαλλιέργεια και βοηθητικά με την υλοτομία. Η συνολική έκταση της Κοινότητος Βρασνών ανέρχεται σε 26.800 στρ., από τα οποία 4.300 στρ. είναι καλλιεργήσιμα χωράφια, 600 στρ. δάση, 9.270 στρ. βοσκότοποι και 12.630 στρ. γυμνές εκτάσεις.

Το κλίμα είναι ηπειρωτικό και πολύ υγιεινό. Η ονομασία Βρασνά προήλθε, όπως από την παράδοση γνωρίζουμε, από τον Σπαρτιάτη Βρασίδα.

Ο σπουδαίος αυτός στρατηγός της Σπάρτης, όταν πολιορκούσε την αρχαία Αμφίπολη (424 π. Χ.), εστρατοπέδευσε κοντά στη σημερινή κοινότητα. Γύρω από το στρατόπεδο του συγκεντρώθηκαν κάτοικοι των γύρω περιοχών, οι οποίοι έκτισαν πόλιν ίχνη της οποίας σώζονται μέχρι σήμερα (Βρασιδειανά χωριά).

Ο Βρασίδης επέτυχε να καταλάβει την Αμφίπολη, οι κάτοικοι της οποίας εσυνθηκολόγησαν. Μετά ο Σπαρτιάτης στρατηγός εξεστράτευσε εναντίον των παραλιακών αποικιών των Αθηναίων τις οποίες και κατέλαβε. Τό 422 π.χ οι Αθηναίοι για να ανακουφίσουν τις αποικίες που είχαν στην Χαλκιδική έστειλαν εναντίον του Βρασίδα τον Αθηναίο στρατηγό Κλέωνα, ο οποίος με ισχυρό στρατό.....την Αμφίπολη, υπερασπιστής της οποίας ήταν ο Σπαρτηάτης στρατηγός Βρασίδης. Μπροστά στις πύλες έγινε μάχη φονική κατά την οποία οι Αθηναίοι νικήθηκαν κατά κράτος. Ο γενναίος Σπαρτιάτης στρατηγός, βληθείς κατά την μάχη απο Αθηναϊκό βέλος, πέθανε και σκόρπισε τη λύπη στους Αμφιπολίτες. Όταν ο θάνατός του έγινε γνωστός και στη Σπάρτη, ολόκληρη η πόλις βυθίστηκε σε μεγάλο πένθος. Τον ανεκύρηξαν ήρωα και καθιέρωσαν προς τομήν του γιορτές, τα Βρασίδεια. Οι γιορτές αυτές γινόταν και στις περιοχές που βρισκόταν γύρω απο την Αμφίπολη. Υπάρχει η εκδοχή ότι οι κάτοικοι των πόλεων που είχαν μείνει πιστοί στον Βρασίδα (Αμφίπολις, Αρέθουσα κ.ά.) συγκεντρωνόταν κοντά στην σημερινή Ασπροβάλτα και τελούσαν τα Βρασίδεια. Ανατολικά της Κοινότητος σώζεται νεκροταφείο της αρχαίας εποχής. Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους το χωριό μεταφέρθηκε δυτικότερα και λίγο ψηλότερα ίσως για να είναι οι κάτοικοι αυτού πιο ασφαλείς, απο τους επιδρομείς που περνούσαν κάθε τόσο απο την Εγνατία οδό που βρίσκονταν κοντά στο χωριό.

Σελίς -5

Σώζεται μέχρι σήμερα στο χωριό φρούριο μισοκατεστραμμένο
Βυζαντινής εποχής πανομοιότυπο με το φρούριο του Ἀγίου
Βασιλείου (πιθανή χρονολογία κτίσεως 1200 μ.χ.).

φωτο
Ο Βυζαντινός Πύργος

Οι συνεχείς πρὸς την Θεσσαλονίκη επιδρομές των βαρβαρικών στιφών (Σαρακηνοί, Φράγκοι, Σλαῦοι, Τούρκοι κ.λ.π.), ἐπληξαν και το πλούσιο χωριό, οι κάτοικοι του οποίου βρήκαν καταφύγιο στο φρούριο και στα γύρω υψώματα.

Το 1430 μ.χ. ο Σουλτάν Μουράτ ο Β' περνώντας απο την Εγνατία ὁδὸ καταλαμβάνει οριστικά τα Βρασνά στα οποία εγκαθιστά μόνιμη φρουρά, η οποία εποπτεύει μέχρι τα στενά της Ρεντίνας. Οι Τούρκοι κτίζουν ένα κτίριο για τον στρατωνισμό τους, το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα.

φωτο

Το φυλάκιο της Τουρκικής φρουράς

Οι Σουλτάνοι σεβάστηκαν την ἑλληνικότητα του χωριού. Δεν επέτρεψαν εις τους γενίτσαρους να εξισλαμίσουν τους Χριστιανούς. Για να καλοπιάσουν δε τους κατοίκους ἔστελναν στο χωριό ἑλληνομαθείς ἄστυνομικούς. Απο τα μέσα του 19ου αιώνας η Υψηλή Πύλη επέτρεψε στους ραγιάδες να κατατάσσωνται στην Τουρκική Χωροφυλακή. Πολλοί Ἕλληνες υπηρέτησαν σαν χωροφύλακες στα Βρασνά. Μεταξύ αυτών κατά το χρονικό διάστημα 1903 - 1906 υπηρέτησε στον Τουρκικό σταθμό Χωρ/κής και ο Κων/νος Σαμαράς απο τον Λαγκαδά, ο οποίος ἐξηπηρέτησε πολύ τους κατοίκους.

Όταν ἐγινε η επανάστασις στην Χαλκιδική (Μάϊος 1821) πολλοί κάτοικοι του χωριού ἐπύκνωσαν τις τάξεις του ἑπαναστατικoύ στρατοῦ του Εμμανουήλ Παπά, στο πλευρό του οποίου ἐπολέμησαν γενναία στις μάχες της Κασσάνδρας και

Σιθωνίας, εναντίον τών Τουρκικών δυνάμεων του τότε Διοικητού της Θεσ/νίκης Αβδούλ - Αμπούδ.

Μετά την αποτυχία της επανάστασεως οι Τούρκοι τιμώρησαν πολύ σκληρά τους Χαλκιδικιώτες που επαναστάτησαν. Έκαψαν 30 χωριά και ὠδήγησαν τον άμαχο πληθυσμό στην Θεσσαλονίκη. Τον Μάρτιο του 1822 ο Τούρκος στρατιωτικός διοικητής της Απολλωνίας Μεχμέτ διατάχτηκε να τιμωρήσει τα Βρασνά διότι ἔβοήθησαν τον Εμμανουήλ Παπά. Αυτός ήρθε στο χωριό με ισχυρή δύναμι και έκαψε όλα τα σπίτια των κατοίκων, πλην τών Κυριαζή και Χρυσαφούδη, τα οποία σώθηκαν απο την καταστροφική μανία τών Τούρκων. Όσοι απο τους κατοίκους δεν σφάχθηκαν ή δεν σύρθηκαν αίχμάλωτοι κατέφυγαν στην Αρναία και σε διάφορα ὄρεινά χωριά της Χαλκιδικής για να σωθούν. Μετά την καταστολή της επανάστασεως οι κάτοικοι ἔπληθυσαν και έκτισαν τα σπίτια τους κοντά στο Βυζαντινό φρούριο, όπου και παραμένουν μέχρι σήμερα. Το χωριό εξακολουθούσε να δοκιμάζεται σκληρά ἄπο τα άτακτα Τουρκικά στίφη (Βασιβουζούκων) τα οποία περνώντας κάθε τόσο απο την Εγνατία ὁδὸ λεηλατούσαν τους ατυχείς κατοίκους του.

Τούρκος Πασάς απο την Κων/πολιν ανέλαβε την προστασία του χωριού υπό τον όρο οι κάτοικοι να πληρώνουν φόρο 10 % απο τα παραγόμενα προϊόντα τους (αραβόσιτο, σίκαλη, σιτάρι, κριθάρι). Τό ποσοστό 10% αργότερα αυξήθηκε σε 50%.

Το χωριό στην αρχή ήταν Κεφαλοχώρι και όχι τσιφλίκι. Ἄλλ' ο Πασάς ἔξεδωκε τον υπ' αριθ. 100 - 544 τίτλο κυριότητας (ταπία) του Αυτοκρατορικού Ὁθωμανικού Κτηματολογίου, σύμφωνα με τον οποίο ολόκληρη η πεδινή και ὄρεινή περιοχή των Βρασνών έγινε δική του και των κληρονόμων του. Ἔτσι έχασαν οι κάτοικοι την ιδιοκτησία τους και έγιναν φτωχοί κολλήγοι του Τούρκου Πασά.

Όταν πέθανε ο πασάς αυτός, οι κληρονόμοι του, ἔστειλαν ως αντιπρόσωπό τους και επιστάτη τον Ἰμβραήμ Ἐφένδη, ο οποίος ἔστειλε Τουρκαλβανούς εισπράκτορες (Κοροτζήδες) να εισπράττουν τον φόρο, ο οποίος ήταν ανώτερος απ' αυτόν που είχαν συμφωνήσει. Καί για να το πετύχει δεν εδίσταζε να κακομεταχειρίζεται τους κατοίκους. Κατά το διάστημα του Μακεδονικού Ἀγώνος 1904 - 1908 τα Βρασνά και πάλι πρόθυμα ενίσχυσαν τον αγώνα. Πολλοί Βρασνιώται ὑπηρέτησαν εις τα ανταρτικά σώματα, ἔλαβαν μέρος σε μάχες εναντίον των Βουλγάρων Κομιτατζήδων, χρησιμοποιήθηκαν σάν τροφοδότες και πληροφοριοδότες των Ἑλληνικών Ἀνταρτικών σωμάτων και για τήν μεταφορά τού ὀπλισμοῦ ἄπο την Ἀσπροβάλτα εις τα ἑνδότερα των ἑπαρχιών Λαγκαδά και Νιγρίτης. Συγκεκριμένα ἑπρόσφεραν ὑπηρεσίες στον Μακεδονικό Ἀγώνα οί Γεώργιος Μανωλούδης, Ἀναστάσιος Φυλακτός, Δημήτριος Κρουστάλλης, Παναγιώτης Τζίτζης, Δημήτριος Ζαχαρίου, Βασίλειος Βασιλικούδης και πολλοί άλλοι. Ὅλοι αυτοί συνεργάσθηκαν με τους οπλαρχηγούς Καπετάν Γιαγλή απο την Νιγρίτα, καπετάν Δούκα απο τίς Σέρρες κ.ά.

Κατά τα ἔτη 1940 - 45 εποχή Γερμανικής κατοχής και εμφυλίου σπαραγμοῦ το χωριό ἔπαθε και πάλι πολλές ζημιές. Οι κάτοικοι αναγκάσθηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να ζητήσουν άσυλο στα γειτονικά χωριά Σταυρού και Ασπροβάλτας.

Την εποχή εκείνη το χωριό είχε πραγματικά ερημωθεί και έγινε κατοικία αγρίων ζώων του βουνού. Η κτηνοτροφία είχε σχεδόν καταστραφή. Το ίδιο και η γεωργία. Οι άνδρες με το όπλο στο χέρι πολεμούσαν και πάλιν για την ελευθερία της Πατρίδος και το αίμα των Βρασνιωτών έβαψε ακόμη μία φορά τα χώματα της περιοχής. Μετά την αποκατάστασι της ησυχίας απο τον εθνικό μας στρατό οι κάτοικοι ξαναήρθαν στο χωριό και με την εργατικότητα που τους διακρίνει άρχισαν να διορθώνουν τα χαλάσματα, να καλλιεργούν τα χωράφια τους και να περιποιούνται τα κοπάδια τους. Το Κράτος έδωσε αποζημίωση στους κατοίκους να ξαναχτιστεί το χωριό. Μερικοί απο τους κατοίκους έκτισαν τα σπίτια τους στην διασταύρωση της δημοσίας οδού και του δρόμου που οδηγεί στο χωριό, με σκοπό να τους ακολουθήσουν και άλλοι συγχωρινοί τους και έτσι να ζήσουν πιο άνετα. Πρέπει να σημειωθεί ότι το χωριό βρίσκεται στους πρόποδες του υψώματος που οι κάτοικοι ονομάζουν "Κούκο" και μεταξύ τών δύο καταστρεπτικών χειμάρρων. Για τους λόγους αυτούς δεν υπάρχουν κατάλληλα οικόπεδα για να κτισθούν καινούργια σπίτια. Αυτά δε που υπάρχουν είναι πολύ πυκνά κτισμένα, οι δρόμοι πολύ στενοί και ο μόνος ανοικτός χώρος που υπάρχει για τους κατοίκους είναι η κεντρική πλατεία του χωριού και αυτή μικρών διαστάσεων.

Όσοι έκτισαν τα σπίτια τους στον δημόσιο δρόμο έχουν τους εξής λόγους να είναι ευχαριστημένοι :

1) Βρίσκονται πιο κοντά στα χωράφια τους και επομένως τα περιποιούνται καλλίτερα, μπορούν δε να εφαρμόζουν την διπλοκαλλιέργεια η οποία προσφέρει τόσα αγαθά εις τους γεωργούς.

2) Εξυπηρετούνται καλλίτερα απο την συγκοινωνία, η οποία αποτελεί βασικό παράγοντα για την πρόοδο τών κατοίκων κάθε τόπου.

3) Μπορούν να εκμεταλλευτούν και τον πλούτο της θαλάσσης, και

4) Το νέο χωριό "Νέα Βρασνά" όπως το ονομάζουν θα χτισθί με κάποιο σχέδιο, οι δε οικίες θα έχουν ευρύχωρες αυλές, τόσο απαραίτητες για τους γεωργούς.

Πρέπει όμως να ομολογήσωμε ότι μια τέτοια μετακίνησι, χωρίς κρατική βοήθεια δεν είναι εύκολη για τους φτωχούς κατοίκους. Εκείνοι που αντιδρούν περισσότερο στην μετατόπισι του χωριού είναι οι παλαιότεροι τους οποίους συνδέουν οι αναμνήσεις μιάς ζωής με τον τόπο αυτόν.

1. ΚΑΤΟΙΚΙΑ - ΘΕΡΜΑΝΣΕΙΣ - ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ - ΥΠΟΔΥΣΕΙΣ

Οι κατοικίες που κτίσθηκαν τελευταία είναι οι περισσότερες διώροφες, με καλαίσθητη εμφάνισι και με ιδιαίτερο χώρο για κουζίνα. Ας σημειωθεί ότι κουζίνα δεν υπήρχε στα σπίτια ως τώρα. Χρησιμοποιούσαν ένα πρόχειρο υπόστεγο, που ήταν κτισμένο στην αυλή, ή το τζάκι. Οι παλαιότερες κατοικίες είναι και αυτές διώροφες, υπάρχει δε και στους δύο ορόφους στην πρόσοψη του σπιτιού ένας χώρος σαν βεράντα, που στον κάτω όροφο λέγεται "χαγιάτι" και στον άνω "ανώγι". Τα υπνοδωμάτια ονομάζονται "οντάδες".

Το γραφικό τζάκι αποτελούσε και αποτελεί μέχρι σήμερα την κυριώτερη πηγή θέρμανσης. Οι κάτοικοι μπορούν άφοβα να καίνε όσα ξύλα χρειάζονται γιατί αυτά υπάρχουν άφθονα στα γύρω δάση και μπορούν να ξυλεύονται δωρεάν όσα θέλουν.

Η ενδυμασία σήμερα, τόσο των γυναικών, όσο και των ανδρών, εξαιρέσει ωρισμένων βρακοφόρων γερόντων, δεν παρουσιάζει κανένα ενδιαφέρον. Είναι η συνηθισμένη ενδυμασία.

Παλαιότερα όμως οι γυναίκες από την πιο νέα ως την πιο γηρά φορούσαν μακρύ φόρεμα με πολλές πτυχές. Πάνω απο το φόρεμα αυτό φορούσαν ωραία ποδιά κεντημένη ή γαρνιρισμένη με δαντέλλες. Στο κεφάλι φορούσαν μια ωραία μανδήλα τετράγωνη με διάφορα σχέδια που την ωνόμαζαν "σπαλιέτσα" και μία μεγάλη τετράγωνη μανδήλα με κρόσια που την έδεναν που την έδεναν με κάποια χάρι στην μέση σαν ζώνη και την ωνόμαζαν "ζωνάρι".

Τα υποδήματα της καθημερινής χρήσεως σε όλους σχεδόν είναι λαστιχένια. Τα παιδιά της προσχολικής και σχολικής ηλικίας τους θερινούς μήνες κυκλοφορούν ανυπόδητα, τις δε ψυχρές ημέρες φορούν φθηνά ή ακριβά υποδήματα ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση.

2. ΔΙΑΤΡΟΦΗ - ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΣ - ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ

Εκείνο που πρέπει να σημειωθεί είναι η ανεπαρκής διατροφή των κατοίκων η οποία σε πολλές οικογένειες φθάνει σε βαθμό υποσιτισμού και αυτό γιατί οι κάτοικοι είναι φτωχοί με περιορισμένο γεωργικό κλήρο.

Στον τομέα της καθαριότητας καταβάλλεται προσπάθεια απο τους κατοίκους για να διατηρήσουν καθαρά τα σπίτια τους πρώτα και ύστερα ολόκληρο το χωριό. Όσον αφορά τα σπίτια τους, διατηρούνται καθαρά, οι δρόμοι όμως και η κεντρική πλατεία δεν διατηρούνται πάντοτε καθαρά και αυτό γιατί όλη την ημέρα κυκλοφορούν στο χωριό οικιακά ζώα, τα οποία χρησιμοποιούν οι γεωργοί στις διάφορες γεωργικές τους εργασίες.

Το σχολείο κάθε φορά που του δίνεται η ευκαιρία διδάσκει με το παράδειγμά του ότι "η καθαριότητα είναι μισή αρχοντιά".

Η ψυχαγωγία των κατοίκων είναι περιορισμένη και την προσφέρουν τα τέσσερα καφενεία που υπάρχουν στο χωριό και το ένα εξοχικό κέντρο. Το τάβλι, τα χαρτιά και τα οίνοπνευματώδη

ποτά προσφέρονται άφθονα και ποικίλλουν την ψυχαγωγία τους. Είναι όμως ολέθρια, τόσο για την υγεία, όσο και την οικονομία τους. Καμμία οργανωμένη ψυχαγωγία της νεολαίας δεν υπάρχει. Νέοι και νέες τις αργόσχολες ημέρες και νύκτες του χειμώνας περνούν τον καιρό τους με προχειρότητα και οι καλύτερες ώρες τους φεύγουν δίχως τίποτε το ωφέλιμο να διδάσκονται. Σκοτώνουν κυριολεκτικά τον πολύτιμο χρόνο τους. Τελευταία δημιουργήθηκε τακτική ποδοσφαιρική ομάδα η οποία απασχολεί και απομακρύνει μερικώς τους νέους, από τα καφενεία. Ψυχαγωγία παρέχει επίσης κάθε γιορτή, κάθε χαρμόσυνο γεγονός, γάμος, βαπτίςια, αρραβώνες. Γίνονται αφορμή γενικού ξεφαντώματος με τραγούδια και χωρούς. Τις ωραίες βραδυές μετά από την εργασία της ημέρας συνηθίζουν οι νέοι και οι νέες του χωριού να συγκεντρώνονται στην πλατεία, όπου και κάνουν τον περίπατό τους. Στην ψυχαγωγία του χωριού μπορούν να προστεθούν και οι κινηματογράφοι του Εθνικού Βασιλικού Ιδρύματος και των Τ.Ε.Α. οι οποίοι επισκέπτονται κάθε μήνα σχεδόν το χωριό.

3. ΥΔΡΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Στο χωριό υπάρχουν πολλές βρύσες, οι οποίες προσφέρουν αδιάκοπα το δροσερό νερό τους. Αυτό συγκεντρώνεται πρώτα σε υδραγωγείο το οποίο βρίσκεται στο ψηλότερο μέρος του χωριού.

φωτο

Το υδραγωγείον

Παλαιότερα η ύδρευσις γινόταν με πηλοσωλήνες και υπήρχαν μόνο τρείς βρύσες. Σήμερα το νερό μεταφέρεται με σιδηροσωλήνες και υπάρχει άφθονο παντού στο χωριό. Λέγεται ότι μπροστά απο μερικά χρόνια είχε γίνει χημική ανάλυσις του νερού και απεδείχθη ότι είναι το καλλίτερο της περιοχής.

4. ΠΟΣΟΣΤΟΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΩΝ

Με την βοήθεια του Κοινοτικού γραμματέως κ. Ζαφειρίου Δημητρίου, απο τα υπάρχοντα εις την Κοινότητα προπολεμικά και μεταπολεμικά στοιχεία, διαπιστώσαμεν με ικανοποίησιν πως το ποσοστό των θανάτων έχει κατέλθει αισθητώς.

Ετσι προπολεμικώς οι γεννήσεις κατα τα έτη 1936 - 39 έφθαναν σε ποσοστό 10% οι δε θάνατοι σε 7%. Κατα τα έτη 1958 - 61 οι γεννήσεις έφθασαν σε 9% οι δε θάνατοι σε 2%. Αισθητά επίσης έχουν κατέλθει και οι θάνατοι στα βρέφη, πράγμα που φανερώνει ότι ορισμένοι βασικοί κανόνες υγιεινής τηρούνται απο τους κατοίκους, προπάντων δε απο τις μητέρες.

φωτο

Το Κοινοτικόν Κατάστημα

5. ΟΙ ΠΙΟ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

_____ Παλαιότερα οι κάτοικοι υπέφεραν πολύ απο την ελονοσία η οποία κυριολεκτικά τους εθέριζε. Σήμερα όμως η ασθένεια αυτή έχει εκλείψει τελείως. Ετσι δεν μπορούμε να πούμε, πως υπάρχουν ορισμένες ασθένειες, απο τις οποίες προσβάλλονται οι κάτοικοι πλύν της γρύππης.

6. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....

Το πνευματικό επίπεδο των περισσότερων οικογενειών του χωριού βρίσκεται πολύ χαμηλά και έτσι δεν μπορούν να προσφέρουν τίποτε χρήσιμο στα παιδιά τους, εκτός από την αγάπη τους. Απ' αυτούς πρέπει να ξεχωρίσουμε τους γονείς που γεμάτοι σύνεσι προσπαθούν να διδάξουν κάθε τι το ωραίο και ηθικόν στα παιδιά τους. Αυτοί είναι οι καλοί συνεργάτες του σχολείου. Σ' αυτούς κάθε ομιλία του Σχολείου αφήνει πλούσιους καρπούς και τα παιδιά τους ξεχωρίζουν για την επιμέλεια, καθαριότητα και εργατικότητα.

7. ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Όλοι οι κάτοικοι του χωριού είναι γηγενείς εκτός από μερικές οικογένειες Βλάχων που και αυτοί μπροστά από πολλά χρόνια έχουν εγκατασταθεί εδώ μονίμως.

8. ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΙ

Όπως σ' όλους τους εθνικούς αγώνες έτσι και στον Μακεδονικό αγώνα πολλοί από τους κατοίκους επρόσφεραν τις υπηρεσίες τους. Ο Αναστάσιος Π. Φυλακτός εχρησίμευσεν ως οδηγός των ενόπλων δυνάμεων του Μακεδονικού αγώνος με αρχηγούς τον Καπετάν Δούκα και τον Καπετάν Γιαχλή.

topakas.wordpress.com

9. ΠΕΣΟΝΤΕΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΙΔΕΩΔΩΝ

α) Φονευθέντες κατά τον Ελληνοτουρκικόν πόλεμον 1912.

1) Στογιαννούδης Στέργιος του Κυριαζή

β) Εξαφανισθέντες εις Μ. Ασίαν

1) Τσακαλούδης Π. Αντώνιος Σεπτέμβριος 1912

2) Κρουσταλλούδης Δ. Χριστόδουλος " "

3) Κρουσταλλούδης Γ. Νικόλαος " "

4) Σαμουντζής Β. Κων/νος " "

γ) Φονευθέντες κατά τον πόλεμον 1940 - 41

1) Λίγδας Κ. Βασίλειος το έτος 1940

2) Χατζής Ν. Γεώργιος " 1941

3) Κεφαλάς Κ. Γεώργιος " 1941

δ) Φονευθέντες κατά τον Συμμοριτοπόλεμον

1) Κουβακλής Μ. Θωμάς τον Φεβρουάριον του 1947

2) Βασιλικούδης Π. Τηλέμαχος τον Σεπτέμβριον του 1948

3) Χαϊδούδης Σ. Γεώργιος " 1948

4) Μπαμπλούδης Α. Ευριπίδης τον Ιανουάριον του 1949

10. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

Βορειοανατολικά του χωριού και σε απόσταση χιλιομέτρου βρίσκονται παλιά κτίσματα τα οποία ονομάζουν "Παλιόκαστρο".

11. ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ.....

ΦΩΤΟ

Ο Ιερός Ναός του Αγίου Γεωργίου

Στο χωριό υπάρχει ένας Ιερός Ναός αφιερωμένος στον Άγιο Γεώργιο. Αυτός κτίστηκε το 1952 και χρειάστηκαν συνολικώς 100.000 δρχ. Απ' αυτές τις 70.000 χορήγησεν το κράτος, τις δε υπόλοιπες 30.000 οι κάτοικοι. Παρεκκλήσι υπάρχει ένα του Αγίου Αντωνίου αριστερά του δρόμου που οδηγεί από το χωριό στην δημοσία οδό Καβάλας - Θεσσαλονίκης.

Τα νεκροταφεία του χωριού βρίσκεται μέσα στον περίβολο της Εκκλησίας.

12. ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΘΡΥΛΟΙ-ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ

Στο χωριό υπάρχει η οικογένεια του Βασιλικούδη η οποία διηγείται το εξής περιστατικό. Ο καπετάν Δούκας ο οποίος καταγόταν από τις Σέρρες είχε την έδρα του στο όρος Παγγαίο. Την εποχή του 1912 ήταν ο φόβος και ο τρόμος των Βουλγάρων Κομιτατζιδών, οι οποίοι είχαν εμφανιστή στην Μακεδονία για να καταπνίξουν τον Ελληνισμό. Τον Νοέμβριον του 1912 ο Καπετάνιος με τα παλικάρια του, περίπου είκοσι, ξεκίνησε από το Παγγαίο και κατευθυνόταν στη Θεσσαλονίκη. Περνώντας από τα Βρασιά απεφάσισε να διανυκτερεύσει εδώ επειδή είχε αρκετούς φίλους και πληροφοριοδότες. Τα παλικάρια του έμειναν στο ξενοδοχείο του χωριού και αυτός με τον πιο έμπιστό του στο σπίτι του Βασιλικούδη. Αφού διασκέδασαν ως αργά έπεσαν να κοιμηθούν. Αλλά φαίνεται πως κάποιος πρόδωσε τον καπετάνιο και το πρωί βρέθηκε κυκλωμένος απ' ένα απόσπασμα Βουλγάρων, το οποίο αποτελεότο από 30 στρατιώτες και τον αξιωματικό τους. Τους Βουλγάρους αντιλήφθηκε πρώτη η νοικοκυρά του σπιτιού η οποία είχε ξεκινήσει για την εκκλησία, γιατί ήταν Κυριακή. Έντρομη έτρεξε να ξυπνήσει το το Δούκα και να του πει πως προδόθηκε. Η πρώτη σκέψη του Δούκα ήταν να δραπετεύσει από κανένα παράθυρο του σπιτιού. Όταν όμως είδε πως το σπίτι ήταν κυκλωμένο, απεφάσισε να παύξει το εξής παιγνίδι: Προτού ντυθεί την στολή του, όπως ήταν με το νυχτικό, βγήκε στον εξώστη και παίρνοντας τη θέση του νοικοκύρη ζήτησε από τον Βούλγαρο αξιωματικό να μάθει γιατί κύκλωσαν το σπίτι. Του απάντησαν πως ζητούσαν τον Καπετάν Δούκα. Ο Δούκας απάντησε πως δεν υπάρχει αυτός που ζητάτε στο σπίτι και αν θέλετε να βεβαιωθείτε ελάτε μέσα να ψάξετε.

Το κόλπο έπιασε. Ο Βούλγαρος γεμάτος κούφια αλαζωνία προχώρησε για το σπίτι. Ο Δούκας γύρισε, μέσα, ντύθηκε και διέταξε το παλληκάρι του να μείνη πίσω απο την πόρτα με το ξίφος γυμνό. Ο ίδιος δέ περίμενε τον Βούλγαρο πάνοπλος στο σαλόνι. Αυτός σαν μπήκε μέσα τ' άχασε. Ο Δούκας του πήρε το όπλο και το ξίφος. Μετά του είπε να καθήσει και παράγγειλε στη νοικοκυρά να τους κάνει καφέ. Ο καφές ήρθε, μα τα χέρια του Βουλγάρου τρέμανε τόσο πολύ που ο καφές χυνόταν. "Μην χύνεις τον καφέ γιατί θα σου κόψω τα χέρια" προστάζει ο Δούκας και ο Βούλγαρος προσπαθεί να συμμορφωθεί. Μετά τον προστάζει να βγεί στο μπαλκόνι και να διατάξει τους στρατιώτες να λύσουν την πολιορκία και να πάνε στην πλατεία του χωριού γιατί η πληροφορία ήταν λανθασμένη και να φέρουν στην αυλή το δικό του άλογο. "Μα δεν έχω το ξίφος μου" τόλμησε να παρατηρήσει ο Βούλγαρος "και πώς θα εμφανιστώ με άδεια θήκη στους στρατιώτες μου" - "Τότε βγάλε και την θήκη" είναι η απάντησις του Δούκα και του αφαιρεί την ζώνη. Τρομαγμένος ο Βούλγαρος υπακούει. Η πολιορκία λύθηκε και ο Δούκας αφού ανέβηκε στο άλογο του Βούλγαρου, πήρε τα παλληκάρια του κι έφυγε. -

Το χωριό κάθε 15 Αυγούστου γιορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, πανηγυρίζει δύο ημέρες. Στο πανηγύρι παίρνουν μέρος όλα τα γύρω χωριά, όπως Στεφανινά, Αρέθουσα, Βαμβακιά, Μικρά Βόλβη, Σταυρός, Ασπροβάλτα, Ρεντίνα και άλλα. -

Πιο παλιά συνήθιζαν στο πανηγύρι αυτό να σφάζουν ένα μασχάρι μεγάλο και αφού το μαγείρευαν μέσα σε καζάνια το μοίραζαν σε όλους τους κατοίκους και τους φιλοξενούμενους. Το έθιμο αυτό καταργήθηκε το 1940. -

13. - ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Όλη η ζωή των κατοίκων είναι στολισμένη με πλούσια ήθη και έθιμα. Από την γέννησι ως το τέλος οι κάτοικοι ακολουθούν τις συνήθειες που διαμόρφωσε η παράδοση και οι οποίες έχουν γίνει νόμοι. -

α) Γέννησις - Βάπτισις

Ένα παιδί πρόκειται να γεννηθή. Οι σπιτικοί της επιτόκου όταν αυτή ξεφωνίζει από τους πόνους φροντίζουν να κλείσουν καλά τις πόρτες και τα παράθυρα για να μην ακουστεί η φωνή της έξω από το σπίτι και το μάθει η γειτονιά. Πιστεύουν πως όσο λιγότεροι το ξέρουν, τόσο πιο εύκολα θα γεννηθή το νέο μέλος της οικογένειας. Μετά την γέννησι, η οποία έγινε με την βοήθεια της πρακτικής γριάς μαμής, η οικογένεια της νεαρής μητέρας με υπερηφάνεια αναγγέλει το γεγονός στους συγγενείς και τους γειτόνους. Αυτοί με διάφορα δώρα έρχονται να επισκεφθούν και να γνωρίσουν το νεογέννητο. όταν το πρωτοαντικρύσουν το φτύνουν για να μην το βασκάνουν. Μόλις συμπληρωθούν οι πρώτοι μήνες του μήνες του και πολλές φορές προτού τελειώσουν οι σαράντα πρώτες ημέρες ζωής του νεογέννητου, γιορτάζεται από την οικογένεια η βάπτισις του παιδιού. Με μεγάλη χαρά οι γονείς ετοιμάζουν πλούσια φαγητά για να φιλοξενήσουν τον κουμπάρο και τους συγγενείς. Στην Εκκλησία παίρνει το μικρό και το πηγαίνει η γριά μαμή του χωριού δίχως τους γονείς του. Εκεί θ' αρθή και ο νουνός. Το μυστήριο αρχίζει. Πολλά παιδιά είναι συγκεντρωμένα γύρω στο νουνό και περιμένουν με ανυπομονησία ν' ακούσουν το όνομα. Μόλις το προφέρει ο νουνός τρέχουν όσο πιο γρήγορα μπορούν για να το πούν στους γονείς που περιμένουν στο σπίτι. Ο πατέρας σε κάθε ένα παιδάκι που έρχεται δίνει χρήματα και αυτά

Ξανατρέχουν στην εκκλησία να συγχαρούν και τον νουνό για να πάρουν και απ' αυτόν χρήματα. Συνήθως το πρώτο παιδί της οικογένειας παίρνει το όνομα του παππού ή της γιαγιάς από τον πατέρα. Μετά το τέλος του μυστηρίου ο παπάς, ο νουνός, και οι συγγενείς πηγαίνουν στο σπίτι και κάθονται γύρω στα στρωμένα τραπέζια όπου τρώνε, τραγουδούν και χορεύουν ως αργά με μεγάλο κέφι. Όταν το παιδί συμπληρώσει τον πρώτο χρόνο της ηλικίας του, η μητέρα ετοιμάζει διάφορα φαγητά όπως κόττα, πίττα κλπ. και τα στέλνει στο νουνό του παιδιού. Αυτός στέλνει δώρα στο παιδί και χρήματα. Έτσι γιορτάζουν τα πρώτα του γενέθλια. -

β) Γάμος

Τα χρόνια περνούν. Το χθεσινό μικρό παιδί έγινε μαθητής, έφηβος, παλληκάρι ή κοπέλλα. Ο έρωτας αρχίζει και μιλά στις καρδιές. Μια νέα οικογένεια θα δημιουργηθῇ. Οι συγγενείς και οι φίλοι θα γιορτάσουν τούς αρραβνές του παιδιού και ύστερα απο λίγο το μεγάλο γεγονός της ζωής του τον γάμο. Οι δυο οικογένειες του γαμπρού και νύφης απο ημέρες έχουν αρχίσει τις ετοιμασίες. Ο γάμος αρχίζει την Τετάρτη το βράδυ. Γυναίκες πηγαίνουν στο σπίτι του γαμπρού και κάνουν το προζύμι. Την άλλη μέρα πρωί - πρωί θα ζυμώσουν τα "κλίκια" μικρά ψωμιά σε σχήμα κουλούρας, και αφού ψηθούν κι' αυτά προσκαλούν την νύφη, τον κουμπάρο και όλους τους συγγενείς. Την Πέμπτη το βράδυ ο γαμπρός πηγαίνει στον κουμπάρο, στην νύφη και στον ιερέα δείπνο. Την ίδια ημέρα η νύφη προσκαλεί όλα σχεδόν το χωριό και οι κάτοικοι βοηθούν όσο μπορούν στην δημιουργία του νέου νοικοκυριού στέλνοντας διάφορα δώρα. Φθάνουμε στην Παρασκευή. Πρωί - πρωί προτού βγῇ ο ήλιος, κοπέλλες μαζεύονται στο σπίτι της νύφης και βγάζουν όλα τα προικιά απο τα μπουύλα της για να τ' απλώσουν σ' ένα δωμάτιο να τα δῇ ο κόσμος. Κεντήματα, υφαντά, όλα έργα τέχνης και υπομονής, σεντόνια, μάλλινες κουβέρτες, όλα βγαλμένα απο τα άξια χέρια της νύφης και της μητέρας που βοήθησε την κόρη στον αργαλειό. Όλη την ημέρα οι κάτοικοι περνούν απ' το σπίτι για να τα θαυμάσουν και να δώσουν τίς ευχές τους στη νύφη και αυτή όλο χαρά τους κερνά και καμαρώνει για τα έργα της. Η μητέρα της νύφης βάζει μέσα στο άδειο μπουύλο μια πέτρα για να εἶναι γερό το καινούργιο σπίτι σαν την πέτρα και τα μπουύλα γεμάτα σαν το βάρος της. Το βράδυ μαζεύονται πάλι κοπέλλες για να μαζέψουν τα προικιά. Το Σάββατο το βράδυ ο γαμπρός στέλνει πάλι δείπνο στον παπά, την νύφη και τον κουμπάρο με συνοδεία οργανοπαίκτων. Οι συγγενείς που ακολουθούν τους οργανοπαίκτες για να πάνε στη νύφη το δείπνο, έχουν μαζί τους κρυμμένο ένα μπουκάλι ρακί το οποίο πρέπει να βρουν οι συγγενείς της νύφης για να το πιούν μόνοι τους. Αν δεν το βρουν το φανερώνουν οι συγγενείς του γαμπρού και πίνουν το περιεχόμενο όλοι μαζί με γέλια και πειράγματα. Ο γαμπρός καλεί το χωριό την Παρασκευή και το Σάββατο δέχεται δώρα, τα οποία εἶναι συνήθως τρόφιμα και ποτά γιατί αυτός θα στρώσῃ πλούσια τραπέζια για να φάνε οι καλεσμένοι. Φθάνουμε έτσι στην μεγάλη ημέρα, την Κυριακή. Συγγενείς του γαμπρού με συνοδεία οργάνων πηγαίνουν στην νύφη τα νυφικά και αυτή στέλνει τα δώρα της που προορίζονται για τον γαμπρό. Την ημέρα αυτή οι ώρες εἶναι πολύτιμες. Οι συγγενείς του γαμπρού αφού καθόσουν στο σπίτι της νύφης τόση ώρα όση χρειάζεται για να κεραστούν, γυρίζουν κατόπιν πίσω. Πρέπει ν' αρχίσῃ να ετοιμάζεται ο γαμπρός και αρχίζει απο το ξύρισμα. Ρίχνουν στους ώμους του γαμπρού μια άσπρη πετσέτα και πρώτα οι γονείς ρίχνουν στο κεφάλι του παιδιού τους και γαμπρού ρύζι και χρήματα. Μετά το ξύρισμα εξακολουθούν να ρίχνουν και οι συγγενείς χρήματα στην πετσέτα τα οποία θα πάρῃ ο κουρέας. Την πετσέτα κρατούν απο τις δυο άκρες ένα κορίτσι

και ένα αγόρι για να κάνη και το νέο ζευγάρι κορίτσι και αγόρι. Ολη αυτή την ώρα οι οργανοπαίκτες τραγουδούν το παρακάτω τραγούδι:

Κουρέα τα ξυράφια σου καλά να τ' ακονίσης
καί πρόσεχε στο ξύρισμα να μην τον ασκημίσης
Κουρέα τα ξυράφια σου να τα μαλαματώσης
και πρόσεξε μας τον γαμπρό να μην τον αιματώσης.

Μετά τον γάμο (γαμπρό).....ξυρίζονται άλλοι δύο νέοι. Κατόπιν αρχίζει η διαδικασία του ντυσίματος του γαμπρού. Ολον τον ρουχισμό, υποκάμισο, γραβάτα, κάλτσες, παπούτσια, σακκάκι, τον κρατά ένα κορίτσι κι' ένα αγόρι. Την ίδια ώρα ντύνεται και η νύφη. Αλλα τραγούδια ακούγονται απο τις κοπέλλες που μαζεμένες στο δωμάτιο της νύφης προσπαθούν να την στολίσουν όσο γίνεται πιο ωραία:

Νύφη μου ωραιότατη και στρογγυλό φεγγάρι
πές μας πόσο τ' αγόρασες αυτό το παλληκάρι;
Χίλια φλουριά τ' αγόρασα και πεντακόσια γρόσια
Νύφη στα χιόνια πάτησες και πήρες την ασπράδα
και απ' την τριανταφυλλιά την ροδοκοκκινάδα.
Γαμπρός είναι βασιλικός και η νύφη μαντζουράνα
Κουμπάρος που θα στεφανώσει είναι χρυσή λαμπάδα.

Όταν όλα είναι έτοιμα οι συγγενείς με τον γαμπρό και τους οργανοπαίκτες πηγαίνουν πρώτα στο σπίτι του κουμπάρου και αφού τον πάρουν όλοι μαζί πηγαίνουν στο σπίτι της νύφης. Οι οργανοπαίκτες παίζουν συνέχεια τα πιο εύθυμα τραγούδια. Εξω απο το σπίτι της νύφης ένας συγγενής της με ένα μπουκάλι ρακί και ένα ποτήρι στα χέρια περιμένει να υποδεχθή τον γαμπρό με τους συγγενείς του. Αυτοί αφού πιούν το ποτήρι τους μπαίνουν μέσα στο σπίτι όπου τους περιμένουν στρωμένα τραπέζια με μεζέδες. Τρώγοντας περιμένουν να ετοιμασθή η νύφη. Αυτή αφού ντυθή πηγαίνει στους δικούς της συγγενείς και τους αποχαιρετά. Με συγκίνηση μεγάλη αφού κάνει μια μετάνοια μπροστά πρώτα στον πατέρα της του φιλεί το χέρι και αυτός συγκινημένος της δίνει κάποιο δώρο το οποίο συνήθως είναι ένα χρηματικό ποσό. Το ίδιο γίνεται μ' όλους τους στενούς συγγενείς. Τελευταία αποχαιρετά την μητέρα της, η οποία την περιμένει στο δωμάτιό της. Αφού τελειώσει ο αποχαιρετισμός, πηγαίνει ο κουμπάρος να χαιρετήσει την νύφη. Αυτή τον περιμένει με ένα ποτήρι κρασί και ένα μαντήλι. Του δωρίζει το μαντήλι και του δίνει να πιή τρείς φορές απο το κρασί. Το ίδιο γίνεται και με το γαμπρό, Το κρασί που περισσεύει το ρίχνει στο πάτωμα. Τώρα ο γαμπρός με τους συγγενείς του βγαίνουν έξω στο δρόμο. Μετά βγαίνει και η νύφη. Αυτή, μόλις φτάσει στην εξώπορτα του σπιτιού της, προσκυνάει τρείς φορές, κάνει τον σταυρό της τρείς φορές, ξαναπροσκυνάει μιά φορά και με το δεξί της πόδι κατεβαίνει τα σκαλιά του σπιτιού της. Την στιγμή που προσκυνάει ακούγεται το εξής τραγούδι:

Όσες φρυσούλες με νερό κι όσα βουνά με χιόνια,
εκεί με στέλνει η μάνα μου κρύο νερό να πάρω.
Στο δρόμο που επήγαινα στο δρόμο που πηγαίνω
κανένα δεν εσταύρωσα πεζό και καβαλάρι
μόν' τον Δημήτρη σταύρωσα τον αγαπητικό μου.
- Γιατί Δημήτρη μ' δεν μ' αγαπάς, δεν θέλεις να με

παρεις;

Εγώ Μαρία μ' σ' αγαπώ και θέλω να σε παρω
μα η μάνα μ' δεν σε θέλει και η σκύλα η αδελφή μου.

Μόλις ξεκινά η νύφη, άλλο τραγούδι γρήγορο και εύθυμο
ακούγεται παο τους οργανοπαίκτες:

Νυφούλα μ' το φουστάνι σου
αγγέλοι σε το ράψαν
και στη δεξιά του τη μεριά
το όνομα σου γράψαν.

Η μητέρα, επάνω απο το σπίτι, μ' ένα ποτήρι νερό και
βασιλικό, ραντίζει τη νύφη και το γαμπρό. Συγχρόνως τους
ρίχνει κουφέτα, ρύζι και βαμβακόσπορο.

Εν τω μεταξύ η προίκα της νύφης έχει φορτωθή επάνω σ' ένα
κάρρο και είναι έτοιμη να ξεκινήσει για το σπίτι του γαμπρού.
Επάνω στα προικιά βάζουν να καθίσουν ένα κορίτσι και ένα
αγόρι. Το αμάξι φεύγει. Τα δώρα που δέχτηκε η νύφη τα
κουβαλούν μικρά παιδιά.

Η χαρούμενη πομπή ξεκινάει για την εκκλησία. Στο πρώτο
αυλάκι που θα συναντήσει η νύφη, σταματάει και παίρνοντας απο
τρία κουφέτα στο κάθε της χέρι τα υψώνει σταυρωτά επάνω απο το
κεφάλι της και πετάει τα τρία εμπρός απο το αυλάκι και τα τρία
πίσω. Όταν φτάσουν στην εκκλησιά, προτού η νύφη να μπη μέσα,
προσκυνάει τρεις φορές, κάνει το σταυρό της τρεις φορές και
ξαναπροσκυνάει μια φορά. Κατόπιν αρχίζει η τέλεση του
μυστηρίου.

Μετά το τέλος, ξεκινούν όλοι μαζί για το σπίτι του
γαμπρού. Μόλις η νύφη φθάσει μπροστά στο κατώφλι του σπιτιού
της πεθεράς, σταματά. Εκεί τοποθετούν ένα σίδερο επάνω στο
οποίο πρέπει αυτή να πατήσει με το δεξί της πόδι και ύστερα να
μπη στο σπίτι. Εκεί την υποδέχεται η πεθερά. Η νύφη κάνει μαι
μετάνοια εμπρός στην πεθερά, της φιλεί το χέρι και ξανακάνει
μια μετάνοια. Κατόπιν δίνουν στην νύφη ένα "κλίκι" (ψωμί σε
σχήμα κουλούρας) το οποίο κόβουν σε τέσσερα κομμάτια. Η νύφη
πάλι με σταυρωτά χέρια επάνω απο το κεφάλι της, ρίχνει τα δυό
κομμάτια μπροστά, και τα δυό πίσω απ' αυτήν. Αυτά όποιοι
προλάβουν και τα πάρουν, τα μοιράζουν στις κοπέλλες και αυτές
τα βάζουν στο προσκέφαλο τους για να ονειρευτούν αυτόν που θα
πάρουν.

Οι καλεσμένοι μπαίνουν στο σπίτι. Η νύφη τους κερνάει.
Ενώ το κέρασμα εξακολουθεί, ένας συγγενής του γαμπρού, μαζί με

τους οργανοπαίκτες, πηγαίνει στο σπίτι της νύφης για να καλέσουν την μητέρα της και τις θείες οι οποίες έμειναν εκεί. Τις κερνούν ούζο και κουφέτα και τις προσκαλούν στο σπίτι του γαμπρού. Αυτές παίρνουν τα δώρα που η νύφη θα δώσει στους συγγενείς του γαμπρού και έχοντας συνοδεία τους οργανοπαίκτες φθάνουν στο σπίτι του. Η νύφη κερνάει τις νεοφερμένες και ύστερα, όλοι μαζί, κάθονται στα τραπέζια να φάνε. Η νύφη δίνει στον καθένα το δώρο του και αυτοί της προσφέρουν ένα χρηματικό ποσό. Αφού φάνε, κατεβαίνουν στηναυλή να χορέψουν έχοντας μαζί τους και τα δώρα. Η νύφη αποσύρεται για λίγο να φάη και μετά κατεβαίνει και αυτή να χορέψη. Το γλέντι συνεχίζεται ώπου κουρασμένοι όλοι αποσύρονται να κοιμηθούν.

Την άλλη μέρα, έρχονται φίλες της νύφης και την βοηθούν να στολίση το καινούργιο της σπίτι. Κατόπιν παίρνουν απο ένα σταμνί και πηγαίνουν να δείξουν στη νύφη τρεις βρύσες της νέας της γειτονιάς. Αυτή, έχει μαζί της κουφέτα και χρήματα και σε κάθε βρύση ρίχνει απ' αυτά. Έτσι τελειώνει ο γάμος και η χθесινή κοπέλλα αναλαμβάνει υπεύθυνα το ρόλο της νοικοκυράς.

γ) Χριστούγεννα

Όλο το χωριό βοήθησε να δημιουργηθή το νέο νοικοκυριό και τώρα αυτοί χαίρονται την ευτυχία που χαρίζει το πρώτο παιδί και αυτό με ματάκια γεμάτα περιέργεια γιορτάζει μαζί τους τα πρώτα Χριστούγεννα. -

Τι χαρά για όλα τα παιδιά! "Χριστούγεννα πρωτούγεννα πρώτη γιορτή του χρόνου. Οι μαθηταί του σχολείου δεν χάνουν ευκαιρία για να εκδηλώσουν την μεγάλη χαρά τους. Τα βιβλία παρακουράζουν και η αίθουσα είναι πολύ μικρή για να χωρέση τόση χαρά. Ύστερα από τόνον ημερών νηστεία τους περιμένει το χοιρινό κρέας, τα αφράτα κουλουράκια, η νόστιμη πίττα. Την παραμονή των Χριστουγέννων τα παιδιά, παρέες - παρέες με τον "τουρβά" στο χέρι και ένα χοντρό ραβδί που το ονομάζουν "κόλντα" γυρίζουν στις γειτονιές τραγουδώντας:

Κόλντα - κόλντα, δώμ' θεία καρύδια
μή σου σπάς' τα κεραμύδια.
Δώμ' κι' άλλα, μή σου σπάς' την σκάλα
δώμ' κι' άλλα, μή σου σπάς' την κεφάλα.
Κόλιντα και μόλιντα κι η σαρακουτίνα
τρεις χιλιάδες πρόβατα κι άλλα τόσα γίδια
δώμ' θεία καρύδια, μή σου σπάς' τα κεραμύδια
δώμ' φουντούκια μή σου σπάς' τα σεντούκια.

Με την κόλντα που κρατούν, χτυπούν δυνατά την πόρτα. Η νοικοκυρά με χαρά ακούει τους μικρούς ακίνδυνους επαναστάτες και προσφέρει η κάθε μία ό,τι έχει. Πορτοκάλλια, καρύδια, μήλα, ανακατεμένα μέσ τον τουρβά βαραίνουν ευχάριστα και στο άδειο πάντα πορτοφολάκι κουδουνίζουν τώρα οι δραχμούλες. Τι ευτυχία! όλα δικά τους. Γλυκά, πίττες, καινούργια φορέματα, και ο Χριστός που γεννιέται και η ψυχή που πλημμυρίζει από αγαλλίασι μέσα στην παληά εκκλησία του χωριού.

δ) Πρωτοχρονιά

Προτού καλά - καλά σβήσει η χαρά της γεννήσεως του Χριστού μας, άλλη χαρά τους περιμένει. "Άγιος Βασίλης έρχεται...", "Πάει ο παληός ο χρόνος". Την φορά αυτή τα παιδιά δεν κρατούν ραβδί αλλά ένα κλαδί ελιάς και εύχονται στις νοικοκυρές:

" Γειά χαρά, γειά χαρά Βασίλα,
πολλά αρνούδια,
πολλά κατσικούδια
και μπερεκιέτ"

Και πάλι οι ντουρβάδες και τα πορτοφόλια γεμίζουν. Το βράδυ κουρασμένα τα παιδιά και παγωμένα από το κρύο του Δεκέμβρη μαζεύονται γύρω από το τζάκι. Εκεί τους περιμένει ένα ωραίο παιγνίδι. Από το κλαδί της ελιάς που είχαν, κόβουν φύλλα, ένα για κάθε μέλος της οικογένειας και ένα - ένα τα ρίχνουν στην φωτιά. Αν το φύλλο, προτού καή, πηδήσει, τότε πιστεύουν πως αυτός για τον οποίο κόπηκε, αγαπά την εργασία. Εάν όμως το φύλλο καή αμέσως, τότε χαρακτηρίζεται σαν τεμπέλης. Έτσι, με γέλοια και φωνές οι ώρες περνούν, έως ότου έρθουν τα μεσάνυχτα. Με χαρά υποδέχονται τον καινούργιο χρόνο. Μαζεμένοι όλοι γύρω στο τραπέζι κόβουν την πίττα για να δούν σε ποιόν θα πέσει το φλουρί. Το τραπέζι μένει στρωμένο όλη τη νύχτα. ένα ποτήρι κρασί με την πίττα και το φαγητό προσμένουν τον άγιο Βασίλη να 'ρθή να φάη. -

ε) Βεοφάνεια

- Τα παιδιά με την ίδια έντασι χαράς θα ζήσουν και την βάπτισι του Χριστού μας. Μετά την θεία λειτουργία, όλο το εκκλησίασμα πηγαίνει στην τοποθεσία "Μουτσάρα". Εκεί βρίσκεται το υδραγωγείο του χωριού. Στη στέρνα της βρύσης ο ιερέας ρίχνει υο σταυρό. Το νερό αγιάζεται. Οι κάτοικοι πίνουν απ' αυτό και παίρνουν μέσα σε ποτήρια για το σπίτι τους.

στ) 'Αποκριές - 'Αγιον Πάσχα

Οι ημέρες της ξεγνοιασιάς και της χαράς έχουν περάσει. Μικροί και μεγάλοι θα ξαναθυμηθούν τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που ο καθένας έχει.

Μόλις οι μήνες του χειμώνα με τις παγωνιές περάσουν, κάθε νοικοκύρης θα πάρη το αλέτρι για να οργώσει τη γή του, να σπείρη, να σκαλίση, να βοτανίση. Μαζί με τον ερχομό της Ανοιξέως αρχίζει και η μεγάλη νηστεία. Αυτή που θα προετοιμάση τους ανθρώπους να ζήσουν το άλλο μεγάλο γεγονός της θρησκείας μας. Τη Σταύρωση και την Ανάσταση του Θεανθρώπου. Μα προτού αρχίσει η μεγάλη νηστεία ένα τελευταίο ξεφάντωμα τους περιμένει. Οι αποκριές, το τρελλό καρναβάλι, γίνεται πηγή νέας χαράς. Όσο βαστάει η εποχή του, οι νέοι και οι νέες του χωριού παρ' όλη την κούραση που αισθάνονται απο τις δουλειές των αγρών και του σπιτιού, με κέφι μεγάλο μασκαρεύονται σε γρηές, νύφες και ότι άλλο εινοήσουν με την φαντασία τους. Το αποκορύφωμα όμως του μεγάλου αυτού ξεφαντώματος το ζούνε την Καθαρά Δευτέρα. Όλοι οι κάτοικοι μαζεύονται στην πλατεία του χωριού και περιμένουν να δούν ποιά παρέα νέων, έχει επινοήσει

το καλύτερο μασκάρεμα. Νύφες και πεθερές που μαλώνουν, πύραυλοι που εκτιξεύονται, κηδείες με νεκρό ένα κούτσουρο, τσιγγάνες που λέν τη μοίρα του καθενός παρελαύνουνκάνοντας διάφορα καμώματα. Το πλήθος ξεσπά συνέχεια σε γέλοια και επευφημίες και το κέφι είναι σκορπισμένο πλούσια παντού.

Πέρασε και αυτό το ξεφάντωμα και αρχίζει η μεγάλη νηστεία. Πολλοί κάτοικοι, όλο αυτό το διάστημα των σαράντα ημερών, δεν τρώνε καθόλου λάδι. Χαίρεται κανείς το βαθύ ρίζωμα της θρησκείας μας στις καρδιές των αγνών αυτών ανθρώπων.

Μαθηταί και παιδιά της προσχολικής ηλικίας περνούν με ελιές, χαλβά, πατάτες βραστές. Ετσι φθάνουμε στο Σάββατο του Λαζάρου. Η ημέρα αυτή παρουσιάζει μια ιδιαίτερη γραφικότητα. Όλα τα παιδιά με καλαθάκι στο χέρι, σχηματίζουν μικρές ομάδες και γυρίζουν στα σπίτια του χωριού. Σε κάθε σπίτι λένε και το τραγούδι που ταιριάζει στην οικογένεια. π.χ. αν υπάρχει μόνο μια κόρη, λένε ένα σχετικό τραγούδι. Αν υπάρχει ξενιτεμένος ή αν το ζευγάρι είναι νεόπαντρο υπάρχουν πάλι σχετικά τραγούδια που όλα μαζί ονομάζονται "Λαζαρίτικα τραγούδια".

Αναφέρουμε μερικά:

1) Για τις μοναχοκόρες

Μαρ' μιάν (ναν) την έχ' η μάννα της
μαρ' μικρή είν' κι χαϊδεμένη γιά
Μαρ' την έλουζε, την χτένιζε
μαρ' στα σύννεφα την έκρυβε
μαρ' να μην την ιδή ου κόσμους για
μαρ' να μην την α (να) βασκάνουν για
Μαρ' κι' σκρο (νο) πησαν τα σύννεφα
μαρ' κι' φάνηκε όλ' η κόρη για
Μαρ' την είδε κι' ο πραματευτής
(μαρ' φωτιά δώστε στα πραματευτιά δις
μαρ' και φλόγα στα μεταξουτά).

2) Για τα παλληκάρια

Αν αγαπάς λεβέντη μ' (δεις)
σύρη γύριψτην (δεις)
Κι' αν δε σου την εδώσουν (δεις)
πίσου γύρισε (δεις)
Βάλε γυναίκα ρόμπα (δεις)
κόρης πρόσωπο (δεις)
κι' ανέβα στο σεριάνη (δεις)
και τραγουδῃσε.
Να μαζουχτούν κούρτσουδια
κι' όλες οι έμορφες
Ναρθή και κείνη απ' θέλεις
κείνη π' αγαπάς
Κλέφτην λιβέντημ κλέφτην
σύρτην στο βουνό
κει που λαλούν τ' αηδόνια
κι' όλα τα πουλιά. -

3) Για τους ξενιτεμένους

Ο ξένος μέσ' στην ξενιτειά
σαν το πουλί γυρίζει
τ' αηδονάκι

- Ξένε μου το μαντήλι σου
τι τόχεις λερωμένο;
τ' αηδονάκι
- Το λέρωσε η ξενιτειά
τα έρημα τα ξένα
τ' αηδονάκι
- Στείλε το μένα μια βραδυά
να σου το μοσχοπλύνω
τ' αηδονάκι
Βάζω το δάκρυ μου θερμό
το φτύμα μου σαπούνι
τ' αηδονάκι. -

4) Για τις κοπέλλες

-

Κάτω στο γιαλό μερ' κάτω στο γιαλό
κόρη κάθεται
Και γυαλί κρατεί στα χέρια της
και γυαλίζεται
Και τα κάλια της ταιριάζει
κάλιαμ έμορφα
Φρύδια μου ζωγραφισμένα
μάτια μ' λιόμαυρα

5) Για τα παιδιά του σχολείου

Γραμματικός καθότανε
επάνω στο θρανίο, Γερακίνα μου
επάνω στο θρανίο, μαυρομάτα μου,
Και χύθηκ' η μελάνη τ'
και βάψαν τα λαιμά του, Γερακίνα μου
και βάψαν τα λαιμά του, μαυρομάτα μου.
Πάρτα κορτσούδημ' πλέντα
με πλάκα με σαπούνι, Γερακίνα μου
με πλάκα με σαπούνι, μαυρομάτα μ'

6) Για όσους τελείωσαν το σχολείο

Γραμματικός και ψαλτικός
που ψάλτ' το Κύριε ελέησον (δεις)
Γραμματικός κοιμότανε
πάν' στα δασειά τα δένδρα (δεις)
Κανείς δεν πάει να τον ξυπνήσ'
κανείς δεν αποφάσιζε (δεις)
Μόν' η καλή π' τον αγαπάει
μόν' η καλή π' τον θέλει (δεις)
Παίρνει τραγούδια σιγανά
και πάει να τον ξυπνήση (δεις)
- Ξύπνα, ξύπνα γραμματικέ
και μην βαριοκοιμάσαι (δεις)
Τα μοναστήρια σήμαναν
κι' οι εκκλησιές διαβάζουν (δεις)

7) Για τους μοναχικούς

έναν τον έχ' η μάννα του
μικρόν και χαϊδεμένον, δασκαλάκι μου
μικρόν και χαϊδεμένο νάναι γνώσιμο
Τον έλουζε τον χτένιζε
και στο σχολειό τον πήγαινε δασκαλάκι μου,
και στο σχολειό τον έστελνε νάναι γνώσιμο.
Κι' ο δάσκαλος τον έδερνε
μ' ένα κλωνάρι μύσχο δασκαλάκι μου,
μ' ένα κλωνάρι μύσχο νάναι γνώσιμο.
- Παιδί μου που είναι τα γράμματα
και πούναι το χαρτί του νάναι γνώσιμο. -

8) Για τους αρραβωνιασμένους

έλα βράδυ στον οντά μου
(έλ' απάν' στα γόνατά μου) δις
Να φάμε και να πιούμε
(και τα λόγια μας να πούμε) δις
Χίλια δίνω εγώ για σένα
δυό χιλιάδες για τα μάτια σ'
και για το λιγνάσ' κορμούδι
τ' αργαστήρι στο χαρίζω. -

9) Για τους παντρεμένους

Σαράντα αρματωλοί περνούν
'πο μέσ' απο την πόλι
και σύ στέκεις και τους κερνάς
ούζο ανασκουμπωμένη.

Καραβοκύρης φώναξε
'πο μέσ' απ' το καράβι
Ποιανού είν' φτήναν η κυρά
Του Κύρ - Χρήστου η γυναίκα

10) Αυτά τα μάτια τα έμορφα
δεν πρέπει να κοιμούνται
μόν' πρέπει ν' αγκαλιάζονται
και να γλυκοφιλιούνται
σε πάπλωμα και σε χαλί
σε βελεντζένια στρώση.

11) Για τους γέρονς

Όταν θελήση αφέντης μας
και στήση την ταβέρνα
'μένα βαλεί να τον κερνώ
με να τον παραστέκω.

Κι απ' το πολύ το κέρασμα
κι' απ' την πολλή ταβέρνα
συντρώμαξε το χέρι του
και πέσαν τα ποτήρια.

Ουδέ σε πέτρα χτύπησαν
ουδέ σε μαξιλάρι
στ' αφέντη μου τα γόνατα
και πάλι δεν τσακίσαν

12) Για τους ερωτευμένους

Απο μικρά αγαπιούμασταν
μεγάλα θα παρθούμε
άν δεν σε κλέψω μια βραδυά
νύχτα με το φεγγάρι
να σε (χαλεύη) η μάννα σου
νύχτα με το φανάρι.
Σύ να γενής ψιλή βροχή
κι' εγώ καπνός κι' αντάρια
ν' ανταμωθούμε στο βουνό
να γλυκοφιληθούμε.

(Χαλεύω = γυρεύω)

13) Για τους έφηβους

Μηρέ 'γώ σε ξέρω ποιά 'γαπάς
σε ξέρω ποιά θα πάρης.
Το κοριτσούδι η' αγαπάς
μικρό είν' το καημένο.
Μικρό είν' για τη μάννα του
μεγάλο για την αγάπη
να το φιλήσης δεν μπορείς
να το τσιμπήσης κλαίει
και να την πής κανα κρυφό
της μάννας της το λέει.

14) Για τα μωρά

Κοιμάται τ' αρχοντόπουλο
μέσ' στη χρυσιά την κούνια
πέντε βαΐτσες το κουνούν
και τρείς το παραστέκουν.
Μόν' μια βαΐτσα δεν κουνάει
μόν' μια δεν παραστέκει
Γιατί βαΐτσα μ' δεν κουνάς
γιατί δεν παραστέκεις.

15) Για τίς ξανθές

Μωρί ξανθιά ξανθούλα
ξανθά είν' τα μαλλιά σ'
που λώλανε τον κόσμο
κι' όλον το μαχαλά
που λώλανε κι' εμένα
και τι καλό να δής.

16) Κόρη με τα ξανθά σ' μαλλιά
και με τα μαύρα σ' μάτια
κόρη μ' κατέβα κι' άνοιξε
την πόρτα την καρυδένια
έχω δυο λόγια να σου πώ
και δυό να σου μιλήσω.
Κόρη μ' άν θέλεις φίλημα
άν θέλεις μαύρα μάτια
πάρε κι' αράδιασε φλουριά
και κάντα πέντ' αράδες
πάρτα κι' έλα μια βραδυά
νάσαι Σαββάτου βράδυ
να πάη η μάνα ' στην εκκλησιά
μπαμπάς μου στο παζάρι
τα δυό μ' τ' αδέλφια στο σχολειό
τ' άλλο να ζωγραφίξη.
Ζωγράφισε την Παναγιά
και όλους τους αγίους
καί τον αφέντη τον Χριστό
μπροστά στην εκκλησία.

17) Για τις κοπέλλες

Προϋνητάδες έρχονται
'πο μέσ' απο την πόλι
ρωτούσαν μιά ρωτούσαν δυό
πού νάβρουν τέτοια κόρη
τέτοια ψηλή τέτοια λιγνή
τέτοια μαυροματούσα
πώχει τα χείλια κόκκινα
τα φρύδι σαν γαϊτάνι
το δόλιο τα ματόφρυδο
σαν της ελιάς το φύλλο.

18) Για όσους δεν έχουν παιδιά

Σήκω αφέντη μ' ξύπνησε
να ρθής να προγευτούμε
Το τί φαϊ μαγείρεψες
να ρθώ να προγευτούμε;
Εχω την πάπια στον ταβά
την πέρδικα ψημένη
Εχω και το γλυκό κρασί
στο μαστραπά κρυώνει.

Όλη η μεγάλη εβδομάδα περνά με αυστηρή νηστεία και τακτικό εκκλησιασμό. Το βράδυ της Μεγάλης Πέμπτης ξημερώνοντας προς την Μ. Παρασκευήν, πολλοί κάτοικοι μένουν ξάγρυπνοι όλη την νύκτα στην εκκλησία για να φυλάξουν τον νεκρό Χριστό. Την Μ. Παρασκευή καμμία νοικοκυρά δεν μαγειρεύει, διότι είναι ημέρα πραγματικού πένθους. Περνούν και οι μέρες αυτές και τα παιδιά μετά την Ανάστασι του Χριστού, με χαρά γεύονται την μαγειρίτσα, το ψητό αρνί, τα κόκκινα αυγά, τα τσουρέκια.

ζ) Το κούρεμα των κοπαδιών

Βρισκόμαστε στην Ανοιξι. Ο καιρός όλο και ζεσταίνει. Σε λίγο θ' αρχίση το κούρεμα των κοπαδιών. Νέα ευκαιρία για φαγοπότια και διασκέδασι. Στο χωριό υπάρχουν πολλά κοπάδια με γίδια. Κάθε νοικοκύρης που πρόκειται να κουρέψη το κοπάδι του καλεί γνωστούς και συγγενείς και αφού κατεβάσουν τα γίδια απο το μαντρί στο χωριό αρχίζουν οι άνδρες το κούρεμα. Ακινητοποιούν τα γίδια δένοντας τα απο το κεφάλι και με μεγάλα ψαλίδια τους αφαιρούν το πολύτιμο μαλλί. Απ' όλο το κοπάδι διαλέγουν μερικά ζωηρά τραγιά και αυτά τα κουρεύουν με ιδιαίτερη προσοχή, κάνοντας στο σώμα τους διάφορα σχέδια. Ο τόπος γύρω είναι γεμάτος απο φωνές. Τα βελάσματα των γιδιών ενώνονται με τα χαρούμενα ξεφωνητά των παιδιών που έχουν μαζευτή απ όλα τα γύρω σπίτια. Η νοικοκυρά σήμερα έχει πολλή δουλειά. Το πρωί έχουν σφάξει ένα κατσίκι και αυτή βάζει όλη της την τέχνη για να ετοιμάση το ψητό, την σουπα, την γαλατόπιττα. Το μεσημέρι το κούρεμα τελειώνει, οι άνδρες αφήνουν τα ψαλίδια, κουρασμένοι, ιδρωμένοι. Η νοικοκυρά τους περιμένει με μιά λεκάνη και μια κανάτα νερό. Όλοι θα πλύνουν τα χέρια τους μέσα στη λεκάνη και μετά θα καθίσουν στα στρωμένα τραπέζια για να φάνε το ζεστό ψητό και την θαυμάσια πίττα. Η ώρα περνά γύρω στο τραπέζι με χαρούμενες ιστορίες και ανέκδοτα. Τώρα ήρθε η ώρα το κοπάδι να ξαναγυρίση στο μαντρί. Τα παιδιά έχουν πλέξει στεφάνια απο λουλούδια και μ' αυτά στόλισαν τα διαλεγμένα τραγιά. Η νοικοκυρά αρμέγει αρκετό γάλα απο τα γίδια για να μοιράση στην γειτονιά. Μετα με το νερό της λεκάνης και μ' ένα κλαδί συκιάς θα ραντίση όλα τα γίδια που περνούν απο μπροστά της. "Νάχετε πάντοτε γάλα όπως αυτό το κλαδί της συκιάς. Να πλυθαίνετε και να μας δίνεται πάντοτε το μαλλί σας". Είναι η ευχή που ψιθυρίζει. Αλλά ενώ όλο το κοπάδι προχωρεί, τα στολισμένα τραγιά, οι αρχηγοί μένουνε πίσω. Τα γερά χέρια των ανδρών τα κρατούν γερά και αυτά όσον και αν προσπαθούν δεν μπορούν να ξεφύγουν. Όταν το κοπάδι απομακρυνθή αρκετά, βάζουν τα τραγιά στην ίδια γραμμή και μετά τ' αφήνουν να τρέξουν. Με μεγάλη αγωνία παρακολουθούν πιο θα φτάση πρώτο στο κοπάδι. Προτρέπει ο καθένας τον τράγο που προτιμά και όταν το πρώτο φτάση στο κοπάδι, γίνεται δεκτό με χαρούμενες φωνές και όλη την χρονιά θεωρείται ο αρχηγός του κοπαδιού. Έτσι τελείωσε και το κούρεμα.

η) Η νέα εσοδεία

Ο καιρός περνά. Στον κάμπο το σιτάρι ωριμάζει. Τα χωράφια θερίζονται. Το πρώτο αλεύρι έρχεται στο σπίτι και η νοικοκυρά με χαρά ζυμώνει το ψωμί της νέας σοδειάς. Εκτός από τα άλλα συνηθισμένα πλαστά, κάνει κι ένα "κλίκι" που το ονομάζουν "του τζίτζιρα το κλίκι" δηλ. του τζίτζικα το ψωμί. Αυτό είναι μια κουλούρα μεγάλη. όταν το ζεστό ψωμί βγή από το φούρνο, η

νοικοκυρά παίρνει το κλίκι και πηγαίνει στη βρύση. Το βρέχει σταυρωτά με το νερό και μετά αφήνει το νερό να τρέξει μέσα από την τρύπα της κουλούρας και να γεμίσει μια κανάτα. "όπως τρέχει το νερό της βρύσης έτσι να τρέχει και το σιτάρι στο σπιτικό της" εύχεται ενδόμυχα. Κατόπιν κόβει ένα κομμάτι και το αφήνει επάνω στη βρύση να ρθή να το φάη ο τζίτζιρας, ο τραγουδιστής του καλοκαιριού. Το υπόλοιπο το μοιράζει σε όσους είναι γύρω στη βρύση. Κυρίως σε παιδιά. Το νερό της κανάτας το πίνουν όλοι οι σπιτικοί για να πιάση η ευχή. -

8) Το κτίσιμο ενός σπιτιού

Το σιτάρι γέμισε τις αποθήκες του σπιτιού. Τα χωράφια καρπερά έδωσαν την χρονιά αυτή πλούσιο τον καρπό τους. Η οικογένεια με τις οικονομίες που από χρόνια μαζεύει, αποφασίζει να χτίσει το δικό της σπιτικό. Αφού γίνει ο αγιασμός ο πρωτομάστορας βάζει την πρώτη πέτρα στα θεμέλια του σπιτιού και ο νοικοκύρης σφάζει ένα ζώο. Ύστερα από πολλών εβδομάδων κόπου και αγωνίας το σπίτι, το μικρό παλάτι της νοικοκυράς είναι έτοιμο να σκεπαστή με κεραμύδια. Ο πρωτομάστορας βάζει ένα κοντάρι στην κορυφή του σπιτιού και υψώνει την σημαία. Τώρα θα δωρίσουν όλοι οι συγγενείς τους μαστόρους που έβαλαν όλη την τέχνη τους για να το χτίσουν όσο γίνεται πιο γερό και πιο ωραίο. Το πρώτο δώρο, το οποίο δωρίζει ο νοικοκύρης, προορίζεται για τον πρωτομάστορα. Αυτό είναι συνήθως ένα υποκάμισο. Ο πρωτομάστορας φωνάζει:

"Ω καλωσορίσατε το δώρο του ... (αναφέρεται το όνομα του δωρητού)
που εδώρισε στους μαστόρους ένα ... (αναφέρεται το δώρο)
Όσα λουλούδια στα βουνά
γεννήματα στους κάμπους
τόσα καλά και αγαθά
να του χαρίζη ο θεός"

Οι συγγενείς και όσοι φίλοι και γειτόνοι θέλουν, στέλνουν κάποιο δώρο. Εκτός από το υποκάμισο του πρωτομάστορα, όλα τα άλλα δώρα τα μοιράζονται μεταξύ τους. Για ν' αποφύγουν κάθε παραξήγηση τα κληρώνουν.

Έτσι κτίστηκε το καινούργιο σπιτικό. Η νοικοκυρά με χαρά τακτοποιεί το νοικοκυριό της. Οι χρονιές περνούν. Οι νέοι γίνονται γέροι και τα έθιμα αγέραστα, κληρονομούνται από τους παλαιούς στους νεώτερους.

14. ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ - ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

1) Ψηλά στο χωριό, εκεί που τώρα είναι κτισμένο το υδραγωγείο, υπήρχε μια πλούσια πηγή, που άφηνε τα νερά της, να τρέχουν ελεύθερα αφρίζοντας προς τον κάμπο. Η τοποθεσία ονομαζόταν, όπως και τώρα " Μουτσάρα ". Οι κάτοικοι πιστεύανε πως το νερό το φύλαγε ένα στοιχειό, που επειδή εξουσίαζε το νερό το ονόμαζαν "Νεράϊδα". Το στοιχειό αυτό, είχε δέσει με όρκο τους κατοίκους κάθε χρόνο τα θεοφάνεια να θυσιάζουν ένα ζώο στην πηγή του για να γευθεί αίμα και να αφήσει το νερό να τρέξει. Στο χωριό υπάρχουν και μερικές οικογένειες Βλάχων οι οποίες επειδή δεν είχαν το δικαίωμα να βόσκουν τα κοπάδια τους στα βοσκοτόπια των Βρασιλιωτών, μαζί με τον φόρο που πλήρωναν στην Κοινότητα, δέχτηκαν να δίνουν αυτοί το ζώο για την θυσία. Στη θυσία έπαιρνε μέρος και η εκκλησία του χωριού. Το σφαγμένο ζώο μοιραζόταν στις οικογένειες που είχαν τις κατοικίες τους γύρω στην Μουτσάρα. Το έθιμο αυτό καταργήθηκε το 1940.

2). Εκτός από το στοιχειό αυτό οι κάτοικοι πιστεύουν και στα "ζούντια". Όταν κάποιος πεθάνει και στη ζωή ήταν κακός, δεν τον δέχεται η γή και βρυκολακιάζει. Βγαίνει νύκτα και επισκέπτεται συγγενείς και γνωστούς. Στις επισκέψεις αυτές μπορεί να καθήσει ήσυχα, μπορεί όμως να κάνει και ζημιές.

3). Αν ένας γεννηθεί Σάββατο και βαπτισθεί Σάββατο, όταν πεθάνει γίνεται Σαββατιανός, δηλαδή ένας άσπρος γάτος ο οποίος κυνηγά και σκοτώνει τα ζούντια. Γίνεται βοηθός των αγγέλων.

4). Επίσης πιστεύουν και στους καλλικαντζάρους, οι οποίοι βγαίνουν την εποχή των Χριστουγέννων και αρπάζουν ανθρώπους. Για να μην πάθουν κακό από τους καλλικαντζάρους λούζονται την παραμονή των Χριστουγέννων και μετά ως την γιορτή των Φώτων δεν ξαναλούζονται. Μόνο με τα Φώτα, όταν τα νερά αγιαστούν τότε λούζονται και με το σαπουνόνερο κυνηγάνε τους καλλικαντζάρους να φύγουν. Επίσης από την εποχή των Χριστουγέννων μια πέτρα κοντά στο τζάκι την οποία τώρα χρησιμοποιούν για τον ίδιο σκοπό.

5). Η γυναίκα, σε κάθε τόπο, έχει σαν κύριο μέλημά της την περιποίηση της ομορφιάς της. Έτσι κι'εδώ υπάρχουν γυναίκες που ξέρουν να κατασκευάζουν κρέμες προσώπου. Υπάρχει η πρόληψις, πως τότε μόνο θα επιτύχει η κρέμα αν την ημέρα εκείνη πουν ένα μεγάλο ψέμμα. Έτσι μπροστά παο λίγον καιρό διαδόθηκε στο χωριό το εξής τραγικό νέο. Ο ένας γιός μιάς μητέρας υπηρετούσε στην αεροπορία. Είπαν λοιπόν στην μητέρα αυτή πως ο γιός της σκοτώθηκε. Τρελλή από τον πόνο της η δύστηνη έτρεξε στην Κοινότητα να μάθει αν αληθεύει η είδησις. Με κόπο πολύ κατάφεραν να την πείσουν πως είναι ψέμμα που το διέδωσε κάποια που κάνει κρέμα ομορφιάς. Φυσικά θα έπρεπε να τιμωρήσουν παραδειγματικά τον πρωταίτιο, αλλά συνήθως δεν τον ανακαλύπτουν και έτσι ανενόχλητα η πρόληψις εξακολουθεί να υπάρχει.

6). Όταν γίνονται βαπτίςια δεν πρέπει να πηγαίνουν στην εκκλησία δυό αδέρφια που γεννήθηκαν τον ίδιο μήνα, γιατί θα πάθουν κακό.

7). Τα βρέφη, όταν τα δή κάποιος, τα φτύνει για να μην τα ματιάξει. Όταν δε ένα βρέφος έχει μια αδιόρατη μπλέ γραμμούλα στη βάση της μύτης, πιστεύουν ότι ματιάζεται εύκολα.

8). Το ξύλο που τυλίγουν το νήμα για τον αργαλειό το οναμάζουν "αντί". Κοντά στο αντί υπάρχει μια βέργα η οποία όταν τελειώσει το νήμα, πέφτει. Αυτήν την παίρνει η κοπέλλα που υφαίνει, την βαστάει με τα δόντια της και με κλειστά μάτια βγαίνει απο το σπίτι. Εκεί, αφήνει την βέργα να πέση κάτω, ανοίγει τα μάτια της και κοιτάζει δεξιά - αριστερά στο δρόμο. Αν αυτός που θα πρωτοδή είναι άνδρας τότε η έγκυος για την οποία ενδιαφέρεται θα κάνει αγόρι, αν είναι γυναίκα θα κάνει κορίτσι.

9). Αν κάποιος το πόδι μουδιάση, αυτή εύχεται για μια έγκυο γυναίκα να κάνει αγόρι ή κορίτσι και η ευχή της πιάνει.

15. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ - ΧΟΡΟΙ

Το τραγούδι, η έμμετρη αυτή εκδήλωση κάθε ψυχικής καταστάσεως παρακολουθεί την ζωή των κατοίκων, του χωριού μας. Τραγούδια απλά, βγαλμένα απο την ζωή τους, που μιλούν για τους καημούς της αγάπης, της ξενιτειάς, του χωρισμού. Μεταφέρουμε εδώ όσα μπορέσαμε να μαζέψουμε:

- 1) Βλάχα μου σαν σ' είδα χθές
να ροβολάς στην στάνη
μ' έκαψε την καρδούλα μου
τ' ωραίο σου γιορτάνι.

Σε είδα που ροβόλαγες
απο ψηλή ραχούλα,
κι' ερώτησα ποιά είν' αυτή
μιαν άλλη βλαχοπούλα.

Στα χέρια σου τα όμορφα
κρατείς το κέντημά σου
γιά πέταξε το κέντημα
κι' έλα στην αγκαλιά μου.

- 2) Μια βοσκοπούλα όμορφη
στης ρεματιάς το πλάϊ
βοσκάει τα προβατάκια της
και γλυκοτραγουδάει.

Στα χέρια της κρατεί μαλλιά
την ρόκα και το γνέθει
και με λαχτάρα καρτερεί
τον τσέλιγκα να έλθη.

Να και το τσελιγκόπουλο
απο ψηλή ραχούλα
και με λαχτάρα έρχεται
μπροστά στη βλαχοπούλα.

Γειά σου Γιαννούλα μ' σούφερα
χαμπέρι να χαρούνε
στο σπίτι σου, στο σπίτι μου
οι δυό να παντρευτούμε.

Πρόβατα στάνες και σκυλιά
αμπέλια μέσ' στους κάμπους
για προίκα θα μας δώσουνε
Γιαννούλα μου στους γάμους.

topakas.wordpress.com

3) Τραγούδια της παρέας

- α) Μια Παρασκευή κι' ένα Σαββάτο βράδυ
η μάννα μου με έδιωχνε απο τ' αρχοντικό μου.
Και ο πατέρας μου κι' εκείνη μου λέγαν φύγε.
Παίρνω το δρόμο το δρομί παίρνω το μονοπάτι
μ' έβγαλε στην αγάπης μου την πόρτα.

- β) Σήμερα τα σχόλια δεν είχαμε δουλειά
και παίρνω το τουφέκι και πάω για πουλιά
και κατεβαίνω στην ακρογιαλιά
και βρίσκω μια κοπέλλα που λούζονταν.
Γυρίζω τριδυρίζω πως να την ειπώ
πώς να την μαρτυρήσω που την αγαπώ.
Μαρσώ σκυλοβρυσούλα γίνεσαι χριστιανή
να λούζεσαι Σαββάτο ν' αλλάξης Κυρική
και να μεταλαβαίνης Πάσχα και Λαμπρή.

- γ) Στο βουνό θέλω ν' ανέβω
και στους κάμπους να κατέβω
να γυρίσω το νερό
Πάνε οι πέρδικες να πιούνε
βάψαν τα φτερούδια τους
Μη θολώνετε το νερό
είμαι ξένος και θα πιώ
και θα πάω να σας γελώ.
-

4) Θρήνος των Κερδουλλών

Ακούστε να σας διηγηθώ για το σαράντα δύο
καταστροφή που έγινε των δύο Κερδουλλών
Μέρα ήταν Παρασκευή πρωϊ ώρα (9) εννιά
βάλαν φωτιά και κάψανε και καίγανε γενναία
Μάσαν τους άνδρες και παιδιά τους δέσαν δύο - δύο
βάλαν και τους σκοτώσανε με τ' οπλοπολυβόλο.
Γυναίκες τους φωνάζανε. Βρε άνδρες που θα πάτε
Μέσ' στους εχθρούς πηγαίνετε τα νειάτα σας να φάτε
Σκούζουν, φωνάζουν οι Γερμανοί "Γυναίκες πάτε πίσω,
θα διατάξω στη στιγμή για να σας εκτοπίσω.
Γυρίζουν πίσω κλαίγοντας κι' όλες θρηνολογούσαν
και το κακό που έγινε στον κόσμο μολογούσαν.
Δέν έχω πιά άλλα να σας πώ γιατί πολλά θυμίζω
και τα ματάκια καθενός με δάκρυα γεμίζω.

Κυριακόπουλος Γεώργιος
Λαϊκός οργανοπαίκτης
κάτοικος Βρασνών

- 5) Η Ευγενιώ παινέφτηκε πως χάρο δεν φοβάται.
Σαν τ' άκουσε ο Χάροντας πολύ του κακοφάνη
Πέφτ' η Ευγενιώ κι' αρρωστά βαριά για να πεθάνη.
Συμπαίνουν, βγαίνουν οι γιατροί με τα γυαλιά στα χέρια.
Συμπαίνει βγαίν' η μάννα της με τα μαλλιά στα χέρια.
Νά και ο Γιωργάκης έρχεται, απ' το έρημο κυνήγι
Φέρνει ελάφια ζωντανά αρκούδια σκοτωμένα
Φέρνει κι' ένα ελαφόουλο να παίζ' η Ευγενούλα
Βλέπει στην πόρτα του σταυρό μέσ' στην αυλή παπάδες
Βλέπει τον πρωτομάστορα να φτιάχνη τὸ σεντούκι.
Φτιάξτε φαρδύ, φτιάξτε μακρύ να παίρνη δυό νομάτους
κι απ' τη δεξιά μας τη μεριά ν' αθήσης παραθύρι
να μπαίνοβγαίνουν τα πουλιά να φέρουν τα χαμπέρια.

6) Χορός

Μάσ' στην Αγία Παρασκευή
κόρη κοιμάται μοναχή
κοιμάται κι' ονειρεύεται
στον ύπνο της παντρεύεται.
Μάννα μου είδα όνειρο
στον ύπνο μου παντρεύομαι
Ψηλά σε πύργο ανέβαινα
σε περιβόλι έμπαινα
και δυό ποτάμια με νερό
μάννα μ' εξήγα τ' όνειρο.
Ο πύργος είν' ο θάνατος

το περιβίλο ο τάφος
τα δυό ποτάμια με νερό
το δάκρυ που θα χύσω γώ.
Αχ! καλή γλυκειά μου μαννα
τ' όνειρο δεν είν' αυτό.
Ο πύργος είν' ο άνδρας μου
το περιβόλι ο γάμος μου
τα δυό ποτάμια με νερό
κρασί για το συμπεθεριό.

16). ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

- 1) Μια συννεφιασμένη μέρα και μια σκοτεινή βραδυά
εναυάγησε μια βάρκα και πνιγήκαν δυό παιδιά.
Ενας ήτανε ο Νίκος του Αρμενοπούλου ο γυιός
Τ' άλλο ήταν τ' αρμενάκι στην εμορφάδα ξακουστός.
Σαν τό έμαθαν στην πόλη πολύ τους λυπηθήκανε
μάννες παραμάννες του Νίκου στα μαύρα εγτυθήκανε.
σαν τό έμαθ' ο πατέρας, τάζει λίρες εκατό
τον Νικόλα μου να φέρτε ζωντανό να τον ιδώ.
Σαν το έμαθε η μάννα, τάζει λίρες εκατό
τον Νικόλα μου να φέρτε για κι' εγώ θα σκοτωθώ
Η θάλασσα δεν θέλει λίρες, η θάλασσα δεν θέλ' φλουριά
μόνο θέλει τον Νικόλα να τον έχει συντροφιά.
Το καημένο τ' αρμενάκι δεν έχει κανέναν να τον κλαίη
μόνο η δόλια η αγάπη του μέρα και νύκτα κλαίει.

-
- 2) Όταν ήμουν τριών ετών και έμπαινα τεσσάρων
καλύτερα μαννούλα μου να μ' έδινες στο χάρο
παρά που με μεγάλωσες σ' αυτήν την ηλικία
και λιώνει το κορμάκι μου μέσ' στα νοσοκομεία.
Άσπρα φοράνε οι γιατροί, άσπρα και οι νοσοκόμες
και το δικό μου το κορμί τρυπώνει οι βελόνες.
Απο βραδύς της βάλανε μπλούζα σιδερωμένη
και το πρωί την βγάλανε στο αίμα βουτηγμένη.
Παρασκευή ξημέρωμα Ελένη πεθαμένη
το Σάββατο στις έντεκα στο μνήμα ήταν βαλμένη.
Η μάννα της την έκλαιγε τ' αδέλφια της θρηνούσαν
κι' εκείνος που την αγάπαγε κρυφά την τραγουδούσε.
Σήκω Ελένη μου να δής φίλους και φιλενάδες
σου φέρανε τα στέφανα και τις χρυσές λαμπάδες.

- 3) Του Γιάννη η μάννα ζύμωνε - ζύμωνε και βλαστημούσε
Γιάννη σαν πός στην ξενητειά πίσω να μην γυρίσης
Εννοια σου μάννα μου και θα το μετανιώσης
Θά ρθῇ μάννα μ' η Πασχαλιά, επίσημη μέρα,
Θ' αλλάξης και θα στολιστής, θα πός στην εκκλησία
θα δῆς δεξιά κι' αριστερά θα δῆς τα παλληκάρια
θα δῆς και την αγάπη μου στα μαύρα να είν' ντυμένη.
Τότε μάννα μ' θα θυμηθῆς που έχεις παιδί στα ξένα
και τους διαβάτες θα ρωτάς. Μην είδατε τον Γιάννη μ'
στην άκρη της θαλάσσης. Μαύρα πουλιά τον τρώγανε
άσπρα τον τριγυρνούσαν. Ενα πουλάκι κάθονταν και το
ρωτούσε
- Γιάννη δέν έχεις μάννα κι αδελφές για να σε λυπηθούνε
 - Εχω και μάννα κι' αφελφές καμμιά δεν με λυπάται.
-

- 4) Του Γιώργου η μάννα θλίβονταν μοιρολογά και λέει
Πουλιά μ' μην είδατε τον Γιώργο μου, το πρώτο το παιδί
μου
- Εψές, προψές τον είδαμε στο δρόμο ξαπλωμένο
μαύρα πουλιά τον έτρωγαν, άσπρα τον τυραννούσαν
Ενα πουλί καλό πουλί στέκει και τον ρωτάει
Δέν έχεις μάννα Γιώργο μου, 'δελφή για να σεκλάψη
Εχω και μάννα κι' αδελφή κανείς δεν με λυπάται.

- 5) Μέσ' στις Πανδώρας την αυλή κόσμος πολὺς μαζεύεται
να δούν τον Μήτσο άρρωστο, βαριά κινδυνεμένο
- Σήκω Μήτσο να φάς, να πιῆς, σήκω για να γλεντήσης
 - Εγώ σας λέγω δέν μπορώ και σεῖς μου λέτε σήκω.
- Συμαπίνουν βγαίνουν οι γιατροί με γιατρικά στα χέρια
Συμαπίνει βγαίν' η μάννα του με τα μαλλιά στα χέρια
Σύρτε φέρτε την μάννα μου να την αποχαιρετήσω.

Β' ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Στο χωριό ζή ο πατήρ - Γεώργιος Παπαδιοδώρου ο οποίος έχει ηλικία 81 ετών. Αυτός υπηρέτησε ως διδάσκαλος στο χωριό κατά τους χρόνους του Μακεδονικού αγώνος. Νε την βραχνή, σιγανή φωνή του διηγείται όσα θυμάται απο την εποχή εκείνη. Σχολείο στο χωριό λειτουργούσε και πρό της γεννήσεώς του με Έλληνα δάσκαλο. Τα σχολεία διευθυνόταν απο το πατριαρχείον Κων/πόλεως. Ο κάθε Μητροπολίτης στην επαρχία του ήταν κι' επιθεωρητής, ο οποίος συνεργαζόταν και με τον πρόξενο της πόλεως. Οι διδάσκαλοι έπαιρναν βοήθημα για την μισθοδοτήσί τους απο την ιερή Μητρόπολι. Φαίνεται όμως ότι το επίδομα αυτό δινόταν απο την Ελληνική Κυβέρνησι γιατί οι Βούλγαροι κατά το 1900 είχαν σχηματίσει κομιτάτα για να καταπνίξουν τον Ελληνισμό της Μακεδονίας. Τότε άρχισε ο αγώνας μεταξύ Ελλήνων και Βουλγάρων, ο οποίος κράτησε πολλά χρόνια. Οι διδάσκαλοι κάτω απο το άγρυπνο μάτι του προξένου και του Μητροπολίτου εργάζονταν ακούραστα. Ο Μητροπολίτης μια φορά το χρόνο επιθεωρούσε τα σχολεία. Εκτός όμως απο την επιθεώρησι αυτή στο τέλος κάθε χρονιάς, κατά τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο έστελναν δυό διδασκάλους ειδικούς για να δούν τί εργασία έκανε ο διδάσκαλος κατά το σχολικό έτος. Η αμοιβή του διδασκάλου ήταν 22 - 24 λίρες απο τις οποίες τις 10 έδινε η Μητρόπολις και τις υπόλοιπες η Κοινότης του χωριού. Ας σημειωθή ότι την εποχή εκείνη ή λίρα είχε μεγάλη αξία. Το σχολείο των Βρασνών βρισκόταν υπο την εποπτεία του Μητροπολίτου Σερρών.

Ο πατήρ Γεώργιος, ο οποίος ήταν και μαθητής του εδώ σχολείου, μας διηγείται ότι σαν ελληνικά μάθαιναν την καθαρεύουσα. Διηγείται επίσης πως το μάθημα της ωδικής είχε σχεδόν απαγορευθή στο δημοτικό απο τις Τουρκικές αρχές, οι οποίες φοβόντουσαν την επίδρασί του στις ψυχές των παιδιών. Επειδή όμως στο χωριό δεν υπήρχαν Τούρκοι κάτοικοι παρά μόνο φρουρά η οποία είχε την έδρα της σε απόσταση απο το σχολείο, ο δάσκαλος ο οποίος με κάθε τρόπο ήθελε να μεταδώση στα μικρά ελληνόπουλα τον πόθο του για μια ελεύθερη Μακεδονία, έστελνε ένα μαθητή να παρακολουθή μήπως φανή κανένας Τούρκος και ο ίδιος εδίδασκε στους υπόλοιπους μαθητές τραγούδια εθνικού περιεχομένου, τα οποία και τώρα ο σεβάσμιος πατήρ τραγουδά με δακρυσμένα μάτια.

Αναφέρουνε μερικά όπως ακριβώς τα θυμάται:

1) Ευχή μητρός προς τέκνον

Μητέρα δός μου μια ευχή κι' έλα να σε φιλήσω
μισεύω αύριο ταχύ και πάω να πολεμήσω
Φέρ' του πατέρα το σπαθί που κρέμετ' εκεί πάνω
η μέση μου να το ζωστή μαζί του να πεθάνω
θα πάμε όλα τα παιδιά όλα με την ελπίδα
γιατί έχουν όλα μιά καρδιά και όλα μια πατρίδα
Μήν κλαίς και με κρατάς σφιχτά εις την γλυκειά αγκάλη
είν' η ευχή σου φυλαχτό και θάρθω πίσω πάλι.

2) Πολεμικόν εμβατήριον

Δεύτε παίδες τών Ελλήνων άνδρες φίλοι τών κινδύνων
η πατρίς μας προσκαλεί σάλπιγξ της ελευθερίας των εχθρών
της τυραννίας πανταχού διαλαλεί. Ελληνες άγομεν τα όπλα
λάβωμεν το αίμα των τυράνων άς τρέξει προ ποδών.
Δράμομεν εκδικηθώμεν όλοι άς θανατωθώμεν μετα δόξης και
τιμής. Εντροπή να δουλωθούμε ως ανδράποδα ημείς, ανάλωμα
πυρός άς γίνη ο εχθρός. Εκδίκησις δικαία θύμα ελεεινόν.
Με τριακόσιους άνδρας Λεωνίδας μυριάδας θανατώνει τον
εχθρόν
εις το σώμα του επάνω αναπαύεται δακρύων, ώ Ελληνες
θρηνεί,
κλαίει και εκφωνεί μήτηρ η τεθλιμένη τέκνα μου τελευτώ.
Ο Λυκούργος εκ του τάφου μας φωνάζει και προστάζει
ή ταν ή επι τάς. Τα όπλα λάβωμεν κλπ.

3) Ο καλός ο στρατιώτης πρέπει νάχη στο πλευρό του
το τουφέκι του εν πρώτοις και γεμάτο και γερό.
Πρέπει νάχη κρεμασμένο κι' ένα κοφτερό σπαθί
που μιά μέρα γυμνωμένο σ' έν αστήθος να χωθή.
Ιππον μ' ελαφρά ποδάρια, δυό σπιρούνια να κεντούν
και λουριά και χαλινάρια σαν πετά να τον κρατούν.
Πρέπει πάντα στηλωμένο το κεφάλι να κρατή
το μουστάκι του στριμμένο και τη μέση του σφιχτή.

1. ΥΠΗΡΕΤΗΣΑΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΥΣ ΔΗΜ/ΛΟΙ

Σαν πρώτο διδάσκαλο που υπηρέτησε στα Βρασνά μπορούμε ν'αναφέρουμε τον πατέρα Γεώργιο Παπαδιοδώρου, ο οποίος είναι και κάτοικος του χωριού. Σήμερα είναι ένας φιλήσυχος και σεβάσμιος γέροντας 81 ετών που θυμάται και διηγείται τα με νοσταλγία τα παλιά. -

Ο πατήρ Π"Διοδώρου

Άλλοι διδάσκαλοι που υπηρέτησαν κατά καιρούς στα Βρασνά είναι οι εξής:

- 1) Ρήγας Επαμεινώνδας
- 2) Ζευκιλής Γεώργιος
- 3) Θεοφανίδης Θεοφάνης
- 4) Κωνσταντινίδου Ευφροσύνη
- 5) Αναδολλή Μαρία
- 6) Βαλασίδου Ελένη
- 7) Μπάτζιος Αλέξανδρος
- 8) Λάζαρη Ελένη
- 9) Φράγκου Ευλαμπία
- 10) Παλαιοχωρίτης Κων/νος
- 11) Ούσιος Σταμάτης
- 12) Χ"Δανιήλ Αριστοτέλης
- 13) Ρινέα Σοφία
- 14) Πολίτης Ανέστης
- 15) Βαραχίδου Μαρία
- 16) Γραμματικόπουλος Χρήστος

Επειδή δεν είναι εύκολο να συγκεντρώσωμε πληροφορίες από τους κατοίκους για την ζωή και την δράση των παραπάνω συναδέλφων, γι' αυτό αναφέρουμε μόνον τα ονόματα αυτών και αφήνομε όλους να είναι οι " καλοί διδάσκαλοι του χωριού ".

2.- ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ ΜΑΘΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ
ΑΠΟ 1947 - 1962

Σχολικά έτη	Εγγραφέντες	Αποφοιτήσαντες.	Παρατηρήσεις
1947 - 48	. 127	. 0	.
1948 - 49	. 135	. 4	.
1949 - 50	. 147	. 4	.
1950 - 51	. 175	. 8	.
1951 - 52	. 167	. 15	.
1952 - 53	. 162	. 14	.
1953 - 54	. 141	. 14	.
1954 - 55	. 147	. 26	.
1955 - 56	. 130	. 22	.
1956 - 57	. 127	. 17	.
1957 - 58	. 124	. 11	.
1958 - 59	. 128	. 11	.
1959 - 60	. 123	. 19	.
1960 - 61	. 116	. 12	.
1961 - 62	. 126	. 17	.

3.- ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

<u>Ονοματεπώνυμον σπουδαστού. Σχολή εις ήν φοιτά. Παρατηρήσεις</u>			
Βεοδωρούδης Γεώργιος	. Θεολογική	.	.
Λαφαζάνης Βασίλειος	. Ιατρική	.	.
Σολομόγκας Αλέξανδρος	. Π.Ο.Ε.	.	.

4.- ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- 1.- Ζαφειρίου Δημήτριος
- 2.- Ζαφειρίου Ξενοφών
- 3.- Λαφαζάνη Γεωργία
- 4.- Φυλακτός Αριστοτέλης
- 5.- Φωτούδης Παναγιώτης

5. - ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΟΝ

Στο Ν.Α. μέρος του χωριού και κοντά στην κεντρική πλατεία αυτού, είναι χτισμένο το διδακτήριον του Δημ. Σχολείου. -

Είναι η μεγάλη κυψέλη που με αγάπη μαζεύει τα μελίτσια της για να προσφέρει το πνευματικό της μέλι. -

Χτίστηκε το 1929 και στοίχισε 100.000 δρχ. Απ' αυτές τις 75.000 δρχ. εχορήγησε το Κράτος και τις υπόλοιπες 25.000 δρχ. η Κοινότης. -

Είναι ευρύχωρο το διδακτήριον και αποτελείται από τρεις μεγάλες αίθουσες διδασκαλίας, ένα γραφείο και δύο διαδρόμους. Η μία από τις τρεις αίθουσες διδασκαλίας χτίστηκε το 1959. -

6. - ΔΩΡΗΤΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μοναδικός δωρητής του Σχολείου είναι ο εκ Θεσσαλονίκης Πολιτικός μηχανικός και δασοκτόμων κ. Οικονόμου Δημήτριος του Παναγιώτου, ο οποίος εδώρησε στο σχολείο τα εξής:

1. Το 1950 ενίσχυσε το σχολικό ταμείο με 2.000 δρχ.

Το ίδιο έτος διέθεσε όλους τους πασσάλους που χρειαζόταν το σχολείο για την περίφραξη του προαυλίου του.

2. Το 1960 εδώρισε στο σχολείο μια Σημαία παρελάσεως αξίας 600 δρχ.

7. - ΧΡΗΜΑΤΙΣΑΝΤΕΣ ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΕΦΟΡΟΙ

1. - Βογιατζής Νικόλαος
2. - Κεφαλός Βάσιλειος
3. - Βογιατζής Γεώργιος
4. - Βασιλικούδης Νικόλαος
5. - Τράϊκος Δημήτριος
6. - Θεοδωρούδης Ιωάννης
7. - Κρουσταλλούδης Ιωάννης
8. - Θεοδωρούδης Δημήτριος
9. - Κρουστάλλης Βασίλειος
10. - Κρουστάλλης Δημήτριος
11. - Κοκορέντζας Θεόφιλος
12. - Βλάχος Δημήτριος
13. - Μιχούδης Κων/νος
14. - Κυπαρίσσης Νικόλαος